

DE
MAGIA
DE OBSERVA
TIONE SOMNIORVM.
ET DE DIVINATIONE
Astrologica,
LIBRI TRES.

ADVERSUS FALLACES, ET
SVPERSTITIOSAS ARTES.

AVCTORE
BENEDICTO PERERIO
VALENTINO SOCIETATIS IESV.

ACCESSERVNT INDICES DVO,
*Primus est Capitum, & Disputationum. Alter
Rerum Verborumque copiosus.*

30856

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum sub Monocroto,
Cum gratia & Privilegio Cos. Maiest.

Ex libris
D. Ipsi. Dominici Thomay
Pictoris de Rodenas

CAMILLO
CAETANO PA

TRIARCHAE ALEX-

ANDRINO.

BENEDICTVS
PERERIVS

S. D.

RIASVNT GENERA RE
rum, CAMILLE Patriarcha illu-
strissime, in quarum studio & obser-
uatione mortalium animi vesana
quadam libidine vel potius rabie no-
scendi quae futura sunt, foedis & noxijs illuduntur
fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia,
& natalitia Astrologorū Prædicta, atque Artes Ma-
gica. Neque verò earum rerum pestilens vis, priua-
tos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-
cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & respublicas inuasit,
infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pe-
stes omnitus ferè seculū tum sapientes viri firmissi-
mis rationibus profligare, tum prudentes Rerum pu-
blicarum rectores ac principes seuerissimis damna-
tas edictis & atrocissimis penis addictas, è societate

Tacitus
historiarum
lib. I.

EPISTOLA

hominum exterminare flagrantissime cupiuerunt, ob-
nixque contenderunt: perparum tamen adhuc pro-
fectum est. Aded enim malum hoc in animis homi-
num haeret infixum, ut penitus extrahi vix queat, nec
eius sanandi potens atque efficax ullum iam remedi-
um inueniri posse credatur. Itaque hic vsu venit, quod
de mathematicis scite quidam vereque dixit: Genus
hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus
fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper,
& retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidem
valde vtiliter ac salutariter fecisse visi sunt, qui do-
ctis aduersus eas artes editis libris, vanam & falla-
cem ac perniciosam & superstitiosam earum rerum
observationem aperte demonstrarunt. Quorum ego
prudens consilium, piumque studium, atque vtilem co-
natum amulatus, tres aduersus eas artes libros con-
feci, vnum de Magia; alterum de Observatione som-
niorum; tertium de Diuinatione astrologica. Ac pri-
mus quidem liber plane nouus est factus, nunc primum
lucem aspiciens: qua reliquis autem duobus libris di-
sputatur, ea ferè sunt in commentarijs nostris partim
in Danielelem, partim in Genesim explicata. Sed quia
non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos
propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut
quia non vacat propter occupationes, putaui me per-
gratum plurimum facturum, si, quo latius horum libro-
rum pateat utilitas, separatim eas disputationes, at-
que vnum in volumen, idque modicum inclusat, typis
excudendas curarem: ratus scilicet fore, ut eas ipsas
disputationes, tum propter exquisitam multaque op-
saram

DEDICATORIA

datam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam pro-
pter paruitatem commoditatemque voluminis, &
plures, & audius atque vtilius legant. Hae ego lucu-
bratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMIL-
LE Praesul ornatissime: quem omnes qui norunt, non
possunt non amare propter singularem ingenij ac mo-
rum suauitatem; & quod vera animi bona cum am-
plissimis natura ac fortuna bonis adaequasti, admira-
ri & obseruare coguntur. Video sanè perexiguum esse
munus, nec dignum tua nobilitatis ac dignitatis ampli-
tudine: sed est tamen amoris & obseruantiae plo-
rissimum; & quanti ego te faciam, quantum-
que Caetanam familiam colat societas no-
stra certissimum testimo-
nium.

A B

BENE

BENEDICTI PERERII LI

BER PRIMVS

qui est

DE MAGIA.

DVPlicem esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac prestantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio param; sed paucissimos tamen mortaliū exploratē perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumque fraudibus & maleficijs implicatam, ob idque meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector quatenus utraq; Magia progredi, & qualia quantavē opera possit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò prestricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræ-

DE MAGIA

repræsentant vim & naturam, sed nudas tantū atq; inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Deniq; quæ videtur & vulgò creduntur Magorū miracula, quibus rebus differat à veris miraculis, quibusue notis & signis faciliè diiudicari & inter nosci queat. Libuit autem ante ipsum operis vestibulū, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat utilitatem, cuius ei afferendæ utilitatis flagras desiderium, nec dubia spes, ad huius nos voluminis scriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPUTATIONVM

LIBRI PRIMĪ, QVI

est de Magia.

PRIMA.

- A** N omnia quæ feruntur à Magis facta, sint, vel ab illis, vel ab alijs confecta.
- II.** An omnes effectus Magiæ reueratales sint, quales videntur.
- III.** An sit aliqua Magia naturalis, & quæ aut qualis ea sit & unde eam homines discant.
- IV.** An sit aliqua Magia nō naturalis, & Dæmonum magisterio atque artificio hominibus tradita.
- V.** An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt: Magi, sint boni an mali.
- VI.** Quæ opera admiranda possint Dæmones, aut per se ipsos, aut per Magos facere.

LIBER PRIMVS.

- VII. Quas res Damon nec per se, nec per Magos possit efficiere.
VIII. An opera Magorum sint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.
IX. Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astronomica.
X. De arte Cabalistica.
XI. De Necromantia, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.
XII. An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimistis.
XIII. De origine Magie, & his qui in ea clari & nobiles fuerunt.
XIV. An Magia studium & vsus sit licitus.
XV. De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodus: & qui nominatim fuerunt illi qui resisterunt Moysi.
XVI. An prodigia quae Magi Pharaonis fecerunt, reserata fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.
XVII. Quaratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.

CAPVT

DE MAGIA CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE
vel sermonibus vulgò feruntur, vel à scriptoribus mada-
data sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta &
falsa; an verò aliqua fuerint, uti nari-
tur, verè ab illis gesta.

NON EST DVBIUM QVIN E-
orum quae de Magis aut dicuntur aut
scribuntur, quam plurima sint ficta
& falsa: nam plerique hominum ni-
mis sunt creduli & superstitiosi, &
rebus admirandis facillè capiuntur: cum etiam do-
cti viri Philosophi, ut inquit Aristoteles, quoni-
am fabula continet aliquid nouum & mirabile, fa-
bulis oblectentur. Quis enim non videt, quae O-
uidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia
ficta esse a Poëtis, sicut illa de Circe & Medea; &
de socijs Diomedis in aues conuersis quae longo
post tempore circa templum Diomedis volitabant;
de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de
Arcadibus qui traiecto quodam stagno verteban-
tur in lupos; de socero Medae quem illa à sene-
ctute ad iuuetutem reuocauit; de draconibus, qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de a-
lijs id genus fabulis, quas Poëtae cum ad oblecta-
tionem legentium, tum ad mysticam hominum e-
ruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest
multa miratu dignissima verè à Magis esse facta.
Nam scriptura in Exodo comemorat opera Mago-
rum Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Phit-
tonissa quae suscitauit Samuelē, & Psal. 57 de venifico
incan.

Arist. lib. 2.
Metaphys.

Exod. 7.

incantante sapienter aspidē, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudo prophete, & dabunt signa & prodigia* non utique alia arte quam magica. Ex historijs Ecclesiasticis notū est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac in scriptiōe SIMONI DEO SANCTO: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna*. Narrat beatus Hieronymus in vita Hierionis, cum quidam iuuenis virginem DEO sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eum ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin AEGYPTI didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo infans illius iuuenis amore fureret. Porro quæ de Strygibus vulgò circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strygibus, & Alphonsus de Castro. in eo quod scripsit de Punitione hereticorum, non illè quidem tanquam dubia & incerta, sed tamquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

*Mira opera
Mirum ex
Philostrato.*

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophistas Aethiopum, vel ipsum Apollonium geisisse. Tale est illud quod is narrat libro

libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrum, alterū ventorum; illud, cum nimia siccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum ad apertum efflabat ventos regionem porflantes, quò salubrius esset cœlum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & iusufurrans, ad vitam & integram valetudinē reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Mēnonis, quam cum radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespersionis, qui princeps erat gymnosophistarū, apud Aethiopes, vltimū quandam voce quidē clara & distincta, sed tenui admodum & quasi fœminea salutasse Apollonium. Sed illud miratu dignissimū, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octauo, Apollonium cum esset in prætório Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo cōdemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quam-

*Eusebius in
libro contra
Ierosalem.*

LIBER PRIMVS.

Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, vt eum Hierocles cum CHRISTO Domino nostro cōferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarguit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem Mammeas Imperator Romanorum in suo Larario imagines CHRISTI, Abrahæ & Apollonij habebat, quod hostres maximè omnium miraretur & coleret.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitionis nimium, quæ credulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto AENEIDOS promississe dicitur:

*Hæc se carminibus promissit soluere mentes
Quas velis; ast alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & vertere sidera retro,
Nocturnosq; ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere mōtibus ornos.*

*Plinio nulla
est Magia.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiam rejicit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium, vel diligentia, vel quælibet facultas, nec studium, cum eius discendæ audissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex, nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis cum inuitauit: sed is regnum quidē à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla est, docere eum

DE MAGIA

eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, instabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his veneficas artes pellere, non magicas. Hæc Plinius. Cui vt concedo plurima Magorum esse vana & falsa; ita esse talia omnia nō assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exēplis; Magi aiunt AEhiopide herba amnes ac stagna siccare: cōiectu, tactu, clausa omnia aperiri: Alchimenide cōiecta in aciē hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum rege Legatis, vt quocumque venissent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. cap. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi miri insaniunt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. & apud Plinium lib. 28. cap. 1. quæ fabulantur Magi de Chamaleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinā, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post Romam conditam trecentesimo: vt auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

*Figmenta
Magorum Plinio.*

*Aul. Gellium
Plinium.*

CAPVT. II.

DE MAGIA
CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ
*sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non ta-
les reuera quales videntur; an verò sint aliqui
eius effectus etiam veri & naturales, nem-
pe tales reuera quales vi-
dentur.*

Matth. 24.

2. Theff. 2.

NONNULLOS effectus Magorum natura-
les & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex
aljs probatis historijs compertum est. Nam ope-
ra Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat
scriptura cap. 7. Exodi; itaque sentiunt Origines
& Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Phi-
tonissa fuscatus; quem fuisse verum Samuelem,
licet nonnulli in dubium verterint, tamen au-
ctor libri Ecclesiastici cap. 46 nos dubitare non fi-
nit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudo-
prophetas tempore Antichristi, qui faciant pro-
digia & Portenta magna: quæ S. Paulus vocat mē-
dacia, non quod omnia per se & sua natura falsa;
sed quod fient ad persuadendum falsum, & ad de-
cipiendos homines, & quod putabuntur esse vera
miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non
sint talia. Nonne DEVS Deuteronom. 13. denun-
ciat venturos pseudopphetas prædicentes futu-
rum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab il-
lis fuerat prædictum? Dæmones item naturali so-
lertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum
rerum naturalium quam propter peccatum non
amiserūt; denique longissimi temporis experien-
tia qua pollent, occultas & admirandas rerum fa-
cul-

cultates & virtutis, ipsarumque rerum inter se vel
sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum
inuicem applicari & temperari debeant, quò mi-
rabiles & inusitados effectus producant, optimè
norunt, & per Magos ministros suos præstare pos-
sunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3.
de Trinitate, cap. 7. & 8. in libro Octoginta trium
quæstionum, quæst. 79. & in quæstione 22. in Exo-
dum, à Christianis Philosophis iuxta & Schola-
sticis Theologis recepta. Neque possumus negare
(sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus
prodita) duarum Romanarum mulierum duo fa-
cta perquam memorabilia. Cum enim mater deo-
rum ex Pessinure Phrygiæ, nauì adueheretur Ro-
mam; ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non homi-
num, nò bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia
vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit
se, zonamque nauì alligans, eam quo volebat, de-
duxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiã pro-
baret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro
tulit vsq; ad capitolium, anno vrbs conditæ sex-
centesimo nono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec
possumus inficiari opera Magorum, homines fē-
minasue inflammari ad libidines, & ad amores an-
te exosos: cuius rei exemplum affert S. Hierony-
mus in vita Hilarionis à nobis supra comme-
moratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas
vestales egisse diximus, putat S. I. homas in Quæ-
stionibus de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam mini-
sterio bonorum Angelorum DEO sic volente, ca-
stitatis virtutem & præstantiam commendare &
probare hominibus, fieri potuisse.

*Notabilis sen-
tentia B. Tho-
ma.*

CAETERVM plurima Magorum opera esse
simu-

simulata, fallentia oculis spectantium, nudamque tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facillè credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdam mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficij imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumque opera ad portanda onera aliquandiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerens pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdam Menippi iuuenis formosi, ei velle nubere. Die igitur nuptijs dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apollonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui, sicut Homerus scribit, apparebāt esse aliquid, cum nihil tamen essent: talē enim esse hunc omnē apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, vna est e numero lamiarū, quas aliqui laruas aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem &

vene-

manas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euauit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: conuenisse enim pluchrorū iuuenū corporibus vesci, vbi ad summā sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. cap. 5. Episcopi, de nonnullis strygybus narratur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebāt, longa terrarū spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leones vel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones vel lupos: constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiā nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustā magnitudinē, nisi statim temporū intervallis peruenire posse. Dicitur etiam mortui à Magis reuocati ad vitā, sicut traditū est de puella illa quam Appollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quondā ab Hercule ad vitā restituta. Plinius etiā lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadē celeberrimū tempore Pompeij Magni medicum, quendam hominē mortuum ē funere retulisse & seruasse. Non posse autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita concluditur: Si animus hominis est mortalis, non

po

Nulla vi
arte magica
posse mortuos
reuiuifcere.

13

DE MAGIA

potest semel extinctus idem numero reuiuifcere; fin autem est, uti verè est, immortalis, non potest ullis hominum vel demonum artificijs, vel ullis naturalium agentium viribus rursus ad corpus suum animandum viuificandumque reuocari: nam cū sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ potestati subiacet. Necesse est igitur, resurrectiones mortuorum quæ à magis factæ narrantur, vel esse fabulosas, vel fuisse simulatas, & tantum, in speciem factas.

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA NATURALIS.

LIBER iam vsus obtinuerit ut nomē Magiæ ferè in malam partem accipiat, pro ea nimirū arte quæ opera & adminiculo demonum res mirabiles vel facit vel facere simulat; & Magi vulgò dicantur qui ex commercio quod habent cum demonibus, res stupendas efficiant veluti sunt præstigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomē Magiæ absolutè & præcisè sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalē voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæque latent ferè mortales, agentia

&c

LIBER PRIMVS.

14

& patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, molliuntur, Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, sed sola demonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursus triplex tradi potest: alia enī dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur; altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate &

Triplex Magia naturalis

Esse autem Magiam quandam naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus dūtaxat literis Philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubiè mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incomptæ adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtat) in naturæ maiestate penitus abdita. Hæc, si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, magus vulgò diceretur, & non nisi auxilio demonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur De Admirandis auditionibus, quanquā eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris multa,

B 2

multa, tum plurima secundo libro Naturalis hi-
storiæ prodidit, & Proclus in libro De Sacrificio &
Magia & beatus Augustinus libro 21. De Ciuitate
Dei cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineraliū.
Tractatu 2. cap. 1. 11 & 12. & Fracastorius in lib. De
Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiae Plato-
nis, cap. 1. multa que eius generis sparsa leguntur
in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum;
quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2.
cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat
horrendæ vno digito mobilis, eadem, si toto cor-
pore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta
flumen Indum, alteri natura est, vt ferrum omne
trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint clauī in cal-
ciamento, in altero auelli non posse, in altero si-
sti. Et cap. 105. Hæc est natura Naphthæ circa Baby-
loniam profluens bituminis liquidi modo, vt in
eam vndecunq; visam protinus transfiliat ignis. Ita
ferunt à Medea pellicem crematam, postquam sa-
crificatura ad aras accesserat, corona igne rapta, &
cap. 107. In Nymphæo exit è perta flama quæ plu-
uijs accenditur, & cap. 103. In Dodone Iouis fons
cū sit gelidus, & immerfas faces extinguat, si ex-
tinctæ admoneatur, accedit. In Illyrijs supra fon-
tem frigidum expansæ vestes accenduntur. Idem
Plinius libro vltimo, cap. 4. Adamas (sic Gæcæ
dictus, quod nec ferro, nec igne dometur)
hircino tamen rumpitur sanguine: & cum
magnete lapide in tantum dissidet, vt iuxta posi-
tus ferrum non patiatu abstrahi; aut si admotus
magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Ve-
rū nihil esset mirabilius magnete, si vis eius nō
ad eō nobis esset nota & explorata. Nam rationem
cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi
tractare

Miraculana-
tum 4.

tactam catenas agitet, quoad illa directo septen-
triones spectet, quis nobilium philosophorū non
diligentissimè inuestigauit? quis autem adhuc cō-
perit aut satis explicauit? Sed omnia excedit mira-
cula Echneis pisciculis quem Latine vocant Re-
moram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
ria animalium cap. 14. sed Plinius libro 32. cap. 11.
non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam si-
bi sui que tēporis hominibus planè cognita & ex-
plorata tradens, ait eum semipedalem esse, limaci
magnæ similem, adhærentem que nauigijs, licet ea
sint ingentia cursuq; incitatissimo ferantur, eorū
tamen ita frenare impetum, vt itare cogat, non la-
bore vllō, nec renitendo, nec aliter quam adhæ-
rendo. Fertur Aetiaco bello tenuis prætoriam
nauiū Antonij properantis circumire, & exhor-
tari suos, donec iret in aliā. Ideoq; cæsariana clas-
sis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiā eius
memoria Caij principis ab Astura. Antium remi-
gantis quinquiremem quadringetorum remigum
viribus propulsam, eiūque adhærens gubernacu-
lo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quo-
modo adhærens tenuisset, nec idē polleret in na-
uigium receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modō
que ratione carent, sed etiam homines mira edere
& non cernētibus incredibilia cū alij testificati
sunt, tum haud dubiū reliquit S. Augustinus mul-
tis certisq; eius rei positis exemplis. Nouimus, in-
quit, lib. 14 de ciuitate DE I, cap. 23. hominum quo-
rundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa
raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore
suo facientiū, quæ alij nullo modo possunt; & au-
dita vix credunt. Sunt enim qui aures moueāt, vel
singulas val ambas simul. Sunt qui totam cæsariē,

Remora piscis

capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cum volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordijs contrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pudore vlllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominē solere cum vellet, notum est quosdam flere cum volunt, atque vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferbat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquādo etiam igne vreretur admoto, sine vlllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura Deorum ab Archimede primum, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimeque representantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; cōtingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò, quàm in proprietatem occultam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à cœlo:

cœlo: quanquam ego vereor ne illud nō fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Si igitur tam mira sunt naturæ opera; cur non sapiens reconditori naturalium rerū cognitione vsq; præditus similia facere posset? Atque hæc est Magia naturalis. Tales erant apud Persas Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus sit liber) naturę scrutatores, præ veritatis cognoscendę studio, qui per orium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios iisdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legibus. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq; non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hiernoymus exponens secundum Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philolophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate, primi ortum eius intellexerunt. Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idēque sensu de illo Iustinus martyr in Questionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesima-quarta ita scribens: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & dissensionum atque consensionū earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materialium, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur.

Quales Magi Persarum.

*Math. 2.
Iustinus martyr
testimonium de
Magia Apollonij
Tyani.*

tur. Et Apollonij quidem opera quoniā facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporaliū actionem hominum, non euerit DEVS. Sic ibi Iustinus, Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archimedes admiradū illud theorema ponere.

*Archimedis
scientia po-
tentia.*

QUANTVM LIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissime demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationē illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul ascidens, quæta impellens manu, vi quadam multitudine machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumque Marcellus maximo exercitu terræ mariq; Syracusis obsideret; Archimedes ad vrbs propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telasq; huius Magiæ naturalis scientia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreque perculsi, dicerent se non contra homines, sed contra deos pugnare. Quid dicam de stupēdo illo Archite Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factū, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta conceitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue à Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis

*Plutarchus in
Marcello.*

*Colūba lignea
volans.*

*Caput æneum
loquens.*

*Mira opes
Boetij.*

vi,

vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret, aues simulate dulcissime canerēt, homines ærei in aëre buccinarentur. Verum de his satis, illudque ratū & indubitatū sit, esse quandam Magiam naturalem, quā qui tenet (paucissimi autem benè tenent) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio demonū fieri: Tum quia opera illa sunt inusitata; Tū quod secreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quāobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum demonibus, & non nisi eorū ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem, quodam loco scribit Galenus, Boetius libro primo de consolatione, profa quarta, queritur se, propter reconditoris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectiōnem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse accusatum & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano studio partæ, sed à DEO vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerū omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quā verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere, potuisset. Iosephus certè libro octauo de Iudaicis antiquitatib⁹ ait Salomonē instituisse occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos demones. Incantationes, inquit, composuit quib⁹ morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quib⁹ ita fugantur demones, vt deinceps nunquā reuerti auderant: atq; id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in vsu esse; & se vidisse Eleazarum Iudæum, præsentē Vespasiano alijsque Principib⁹ multos à demonib⁹ vexatos, hac ratione liberasse.

*Naturalis Ma-
gia Salomo-
nis.
3. Reg. 2.*

B 5

MO.

Modus curationis erat hic: admoto narib⁹ demoni-
aci annulo, sub cui⁹ sigillo inclusa erat species cu-
iusdā radicis à Salomone indicatę, ad eius olfactū,
per nasum contrahebatur demoniū, & collapsō
mox homine, adiurabatur demoniū ne amplius
rediret, Salomonis mēione facta, & incantationi-
bus ei⁹ recitatis. Discessus autē demonis ab homi-
ne, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egre-
diens, vas plenum aqua ibi positum, inuisibiliter
euertebatur. Hęc ex Iosepho. Sed profectō illa ra-
tio eiiciendi dāmonem, nō ex Magia naturali, sed
ex supersticiosa & Diaboli artificio cōposita pro-
ficiscebatur; nec eam credibile est institutam esse
à Salomone, nisi forte postquam is D E I gratiam
perdidit, in cultū idololatrię prolapsus. Iuuenis
etiam Tobias, mirabilem vim eius piscis quē in
Tigri ceperat Angelo Raphaelē docēte, cognouit
nam sic Tobię dixit Raphael (vt legitur cap. 7. il-
lius libri) *Cordis eius particulam si super carbonēs pone-
ris, fumus eius extricat omne genus demoniorum, siue à viro, si-
ue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos: sed autē eius,
vales ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo & sana-
buntur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonē-
sis Episcopus, cum puer esset, diuinitūs admoni-
tus, patrem suum à grauissimō morbo liberauit.

NON NVNQVAM etiam Magiam naturalem
discunt homines à dāmonibus. Sic enim Magos
Pharaonis eam didicisse, certum est. Imō fere, qui
hanc Magiam tenent, cum sint homines minimē
probi, & philosophię aliarumque liberalium do-
ctrinarum rudes & imperiti, non dubium est, quin
vel ipsi eam artem à dāmonibus didicerunt, vel ab
his quibus eam dāmones tradiderunt. Vix enim
vlli mortalium, aut certē paucissimis, nec nisi ijs
qui

qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui tem-
poris diligenti obseruatione vfi, talis Magia natu-
ralis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQUA MAGIA NON
*naturalis, hoc est, quę non ad naturam, sed ad
dāmones necessariō referri de-
beat.*

MVLT A faciunt Magi, quę nullo modo
effici possunt per causas naturales, sed ea
necessariō referri debent ad aliquas sub-
stantias incorporeas, quę occultē cum ipsis Ma-
gis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquā
faciunt statuas ē ligno vel alia materia factas, nul-
lo extrinsecus impellēte, moueri ex se motu pro-
gressiuo & humano, quin etiam loqui & respon-
dere ad quęstiones de varijs rebus propositas: si
id fieret naturaliter, cum natura nunquam det o-
perationem aliquam, nisi dando formam, ex qua
illa operatio procedit, supradictę verō actiones,
sint tantummodo animalīū perfectorum, & quę-
dā proprię hominis, oporteret in illa statua pro-
ductam fuisse animam sentientem perfectam, &
animam rationalem. At nec huiusmodi animę
possunt esse subiectiue in tali materia, qualem ha-
bent illę statuę, quippe quę carent vita & sensu;
nec animalia perfecta possunt generari nisi ex se-
mine à sui similibus; nec potest natura simul & ge-
nerare animal perfectum, & perfectā illi magni-
tudinē dare: Necesse igitur est, prædictas ope-
rationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo
dāmonē, qui intra illam statuam latet, proficisci.
Dein-

Deinde, Magi quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse nō potuerāt; veluti furta clā facta, thesauros alicubi recōditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisque olim vel dixit vel fecit, denique prædicūt quædam futura; hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quàm est humana. Prætera Magi cū volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HÆC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnunquam faciunt Magi; vt ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repentē patefiant; interdum etiam se vel alios repentē ex hominum conspectu subducūt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repēte ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi nō faciunt hæc, nisi pronunciando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis magicæ ponunt; voces autem & verba, cū ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodamodō afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter; vel ratione rerum quæ illis virbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variē afficiunt & mouent præsertim adiuncta decenti conuenientique actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo

quomodo voces possunt esse causa efficiens aliquid.

modo oratorum & concionatorū verba, mouere solent audientes; sed hic modus mouendi, nō nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest: Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modulatē & artificiosē cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solem homines, sed etiam animalia vocibus musicis variē affici & permoueri cernimus; neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquā per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam verō, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, postrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquidō cernit hæc nō posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligētī, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt, efficere non possunt, exhiberi?

Postremō, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miranda illa opera per seipsos faciunt, sed quasi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planē ignorantes, an illa essent vel à dæmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentis illis sibi dictatis, eisquē vtentes, mira etiam fecisse; quod apertē demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensum, Cardanum, maxime verō Pomponatiū in libro De incantationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis dæmonib⁹, ad solas causas

naturales conatos esse referre, sed frustra & infelicititer. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platoniciis fuisse probatam & literis traditam; hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Pimandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORVM OPERA & auxilio Magi mira faciunt, sint boni an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eosque iuuant, ad illa opera faciendâ, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisque argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibi que sacrificia fieri; hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioânes ipsum adoraret, dixisseque: *Vide ne feceris; conseruus enim sumus sum, &c.* DEVM adora. Deinde Magi sunt homi-

mines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi scelerebus abhorret. Post hæc, Magi multa miscent mendacia multasque fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Prætere Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quæ iam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parère iussis Magorum; vel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quod facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirâtes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus *Matth. 12. Luc. 11.* noster argumentatur, se non eicere dæmones potestate principis dæmonum, quia non potest Satanâ Satanam eicere; alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset, intelligendū est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euerlendi imperium quod habet in homines. His adde, quia ut benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosque vel loco, vel annulo, vel vasi, vel statu vel alijs rebus adesse cogunt: Vnde scire qui-

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, alijs rebus; vnde: inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

*Dubitationes
nouem Por-
phyrij de ijs
que faciunt
aut dicunt Ma-
gi inuocando
Dæmones.*

QV I D quod non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosque vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Prophyrius Philosophus in epistola ad Anthonum Aegyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit; ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maxime pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua & flagitiosa. Tertia Nolunt: illi exaudire Magum, qui non multis diebus ante se abstinuerit à Venere ipsi tamen iussu Magorum illiciti & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocatum ipsos, ante ab esu carniū abstinere; cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæcorum animalium maxime oblectentur. Quinta: ei, qui mortuū tetigit, ad operationes magicas accedere non licet; cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cœlestibus, dicentes se concisuros cœlum & arcana Isidis edituros,

eturos, & Osiridos membra Typhoni tradituros nisi Dij adueniant & respondeant ipsis; absurdum tamen videtur, Deos quasi infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Cheremon sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quib⁹ Dæmones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur? sic enim eos compellat: Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formā commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atque his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua: Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil plane significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacunque voce eadem res significetur mouebūtur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passionibus Deo attribuire ausi sunt; aut aliter homines de Deo cogitant, quæ rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Prophyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnā peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quem De Mysterijs Aegyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse ma-

gis incredibilia & absurda, maioribusque implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

Notabilis dubitatio.

SE D quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationibus, & non nisi certis quibusdā, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut alijs signis adhibitis aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo ut inducant homines in eum errorem, ut credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easque pro Deo adorent & colant. Deinde, ut simulando per stellas multa maleficia, multaque incōmoda & detrimenta inferri hominibus, infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Evangelio Matthæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim cōmouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum sensuum, hinc fit, ut dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiā hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatum. Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alligantur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus alijs-

alijsque ceremoniis, non tanquam animalia cibis, sed ut spiritus signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam primaparte. quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QVÆ OPERA ADMIRANDA POSSUNT FACERE DÆMONES VEL PER SE IPSOS, VEL PER MAGIS.

Vo sunt hic ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan DE O interroganti vnde veneris, respondisse: *Circuini terram & perambulauit eam*, & Dominus in Evangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis alijs septē spiritibus nequioribus se, ad eundem illum hominē reuertisse: & Petrus admonet fideles ut sobrii sint 1. Pet. 5. & vigilent quoniam aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est dæmonē non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in aliū transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbēs cœlestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetam Habacuch capitulo capitis apprehensum, ex Iudæa, Babylonem usque transportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita posset dæmon idē facere, quin imò id eum fecisse

C. 2. cer-

Matb. 4.

Duplex actio
demonum
transiens.

37

DE MAGIA

certum est: legimus enim diabolum, Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montem excelsum. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidem arbitror, licet plerique negent. Verum eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nuna quanta sit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & nō amplius, id enim incognitum mortalibus puto; existimō tamen in dæmonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, inferioribus verō minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentia sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminata speciei & definita naturæ & perfectionis; ideo nec potest esse vbique locorum, neque potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dæmonum actionem, quæ à Philosophis vocatur transiens, alteram immediatā quæ immediatē proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet corpora; nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatē mouent orbes coelestes; sic dæmones immediatē possunt mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam consequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producūt effectus; qui effectus immediatē quidem existunt ex causis naturalibus, mediatē verō à dæmonibus qui illas causas præsentēs fecerunt,

&

LIBER PRIMVS.

38

& materijs quæ ab illis apte sunt pati accommodarunt. His positis, quænam opera mira dæmones possint facere, demonstramus.

PRINCIPIO, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic subiiciam exempla. Primo possunt ignem ex superiore aëris parte demittere, quo multa consumant & perdant: possunt etiam immittere vehemētes & turbulentos, vêtos qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur aduersus Iob. *Cecidit (inqui scriptura) ignis de* Iob. 1. *celo & tactas oues puerosque conumpsit: & repente ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens opressit liberos suos & mortui sunt* Potest dæmon grauissimas tempestates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo commouendo, vel per concitatisimos ventos. Potest terram magnis motibus concutere, vel immittendo vehementem aliquem spiritum in cauernas terræ, vel in illis inclusum vehementissimè agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duobus dolijs, quæ vidit Apollonius apud Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebāt; clausa verò eadem cohibebāt atque compecebant. Secundo potest transferre ex vno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus CHRISTVM tulit in pinnaculum templi & in montem excelsum; & historia Ecclesiastica narrat, Simonē Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquam visos esse serpentes, dracones & homines per aëra volantes; quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac

Opera quæ
possunt Dæmo-
nes facere.

Matb. 4.

C 3

rati.

ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dæmon subito res præsentēs ē conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles; sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idque fecisse, non vi & potestate eius annulli quem gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statua vel aliæ res inanimatæ ambulent & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis qui apud Iarcham præsentē Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuio suo loco & tempore præbebant. Quinto: possunt facere, ut statua, arbores, animalia loquantur more humano; quæ ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Moneta, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cum enim quidam militum per locum interrogaret illud simulachrum an Romam migrare vellet, velle se respondit: quæ voce audita, iustus in admirationē & religionē versus est. Simulachrum etiā Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum ad eam consecratum, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Voluminio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos humano sermone locutus; bello etiam Punico secundo

Plato in 2. de
res.
Cic. lib. 3. de
offic.

Statua per se
incedens.

Statua lo-
quens more
humano.

cundo fertur Gneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethiopum, quorum princeps erat Theopetion, eius tacito iussu, arborem vltimum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leonis, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentas, fecit ut eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam qui per organa vel alia instrumenta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint statum quo illa pulsantur & resonant, ut voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sexto: possunt facere ut animalia mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quadam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minime fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo Aesculapij, quem Romani quasi volentem & intelligentem, & quadam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantē, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiā generis est quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Aegypto per vrbes ducebatur, correctantibus se, non modo non nocens, sed etiā blandiēs; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderāt, Hic, inquit, leo me rogat ut vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam

Num. 22.

Fabula Leo-
nis, Apollonia.

Amasis Aegypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabile rugitū edidit, tum dentibus infidens, cum plorare videretur, vberim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, cenfeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandū: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam, egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quod facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & a nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem, quod suam pudicitiam probaret, nauim ita harentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribro tulisse: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquā ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, vt subito globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse; & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arsisse simili modo. Nono: potest, aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita vt flamina retro fluere viderantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dæmon

*Amnes retro
fluere.*

varia

varia corpora variè formata assumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur; idque facit vel ad exterrandos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim. B. Antonio dæmones in varijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum & a sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Reginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, visos hostiles copias peritus fuisse: & Publ. Vatiniū noctu urbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciātes illo ipso die Persam regem a Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Vncedimo: potest Dæmon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nā sicut fictores sculptoresque ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, sic traditur de illis vuis a Zeuxide pictis, adeo

*Plinius libro
35. cap. 10.*

perfectè naturales vvas reddentibus, vt eas ab aui-
bus appetitas esse dicitur. Sic Dæmon ex aëre condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamia cuiusdam quæ Menippo quem decipere volebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat; quæ Appollonius ostendit esse tantum inania simulachra & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & cōturbare humores, vel spiritus qui sunt

C 5

in

in corpore humano, disjungere etiam atq; distrahere partium compages & connexiones, quare grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dæmonib⁹ torquentur, cernere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam vel præteritas, vel præsentēs, vel futuras repræsentēt: possunt etiam eosdem spiritus, in quibus insunt species rerū sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, vsque ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita vt etiam qui vigilant, videantur sibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientiū phantasmata mouere & conformare ad representandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, vt ita decipiant homines fidem habentes somnijs, & ex ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorum cognoscere & dirigere velint: atque hinc quidē ortum duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valeriū Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspiciū disciplina, per volatum vel garritū auium diuinans, vel per inspectionem extorum animalium casorum, vel per electionem sortium eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quod mētes hominum superstitionib⁹ imbuat, & varijs erroribus implicet. Nam quod in Romanis historijs

tra-

traditur, in Victimę opimę quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs vel iecur, vel principem aliā partem corporis nō esse repertam, nō alia ratione quā Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendū est. Decimoquinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus varia sensibilia non verā, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorū imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorum commotione etiam sensus exteriores variē afficiuntur & turbantur, vt non rectē iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varia passiones vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homine; idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerum, quæ ad tales passiones excitandas plurimum valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res presentandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harū passionum materia, nimirum vel sanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motū localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quæcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinā prouidentia permisum est. habent enim potentiam à Deo restrictā & quasi ligatā, quam eis interdum laxare solet Deus, vel ad exercendos bonos, vt aduersus Iob; vel ad puniēdos malos vt aduersus Achab & Prophetas eius, Sicut enim Dæmones, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorū tam culpę quā poenę

gene-

Iob. 1. & 2.
3. Reg. 22. s.
p. 118.

genera deturbarent; si eis DEVS, quantam vel-
lent potentia ac malitia suae exercendae potesta-
tem faceret.

PER alteram porro actionem Dæmonum, quæ
non est motus localis eorum, sed enim consequi-
tur, hoc est, per actiones causarum naturalium,
quas Dæmones inuicem applicarunt & tempera-
runt, mira quoque Dæmones possunt efficere. Sunt
enim singulares quædam virtutes occultæ & igno-
tæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibuldam
aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, li-
gnis, animalibus, & in ipso hominis corpore mi-
rabiliū ac penè incredibiliū operum effectri-
ces: quarum rerum exempla, supra tractando ter-
tiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed pluri-
ma reperiuntur apud Solinum, Plinium & Alber-
tum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ
virtutes quibus in rebus naturalib⁹ insunt, ubi lo-
corum lateant, quibus cum rebus componi & mi-
sceri ac temperari debeant, quo tempore tempe-
stiue & opportunè ad operandum adhiberi opor-
teat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vn-
decunque & quocunque voluerint, maxima faci-
litate, celeritateque clam homines transferre pos-
sunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob cau-
sas sunt hominibus admodum mirabiles. Primo
quia sunt noui & inusitati. Secundo quia modus
quo dæmon illos molitur, est occultus & inuisi-
bilis. Tertio quia sicut homines variè temperan-
do & accommodando res naturales possunt aliquos
effectus producere, quos nonnunquam per se cau-
sæ naturales produxissent, sicut patet in arborum
infusionibus, in distillationibus aquarum, in cibo-
rum & condimentorum confectiōibus & in me-
di-

dicamentorum cōpositionibus; sic Dæmones, effe-
ctus aliquos singulares, per causas naturales pos-
sunt producere, quos ipsæ per se nunquam pro-
duxissent. Quarto quia vt inquit S. Thomas 3. libro
aduersus Gentes, cap. 103. & prima parte, quæst. 110.
art. 2. ad 3. cum Angeli vel dæmones adhibent cau-
sas naturales ad effectus aliquos procreandos, vt-
tuntur eis tanquam instrumentis, non secus quam
medicus vtitur herbis ad sanandum; ex instrumē-
to autem procedit effectus nō tantum virtuti eius
respondens, sed etiam ea superior & præstantior,
nempe respondens virtuti principalis agentis à
quo mouetur ad operandum illud instrumentum;
quemadmodum securis non solum secat, sed etiā
facit lectum vel mensam, vel hominis statuam, vt
est instrumentū hominis ex arte operantis; & ca-
lor naturalis qui est in semine, vel in animali, nō
solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam
generat sanguinem carnes & ossa, in virtute ani-
mæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiā
causæ naturales interdum producunt effectus præ-
stantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt
instrumenta Angelorum vel Dæmonum a quibus
mouentur & reguntur. Posset igitur Dæmon plu-
rimos morbos arte medicinae, quam homines cal-
lent incurabiles, magna, celeritate ac facilitate sa-
nare: tum quia nouit optimè omnes morborum
etiam abstrusorum causas & affectiones; tum quia
scit omnia genera remediorum, & idoneam eo-
rum applicationem; sed non omnes tamen pos-
set sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter in-
curabiles.

DE MAGIA
CAPVT VII.

QVAS RES DAEMON NEC
per Magis, nec per se ipsum possit
effluere.

PER motum localem, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primò enim, vr inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. Et 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. nō potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum; sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit DEVS Angelis orbem terre*. Nec possunt pervertere ordinem vniuersi, cum auctore Aristotele, bonum vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motū eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alium transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio cōsistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à DEO concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentia ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem alij verò minorem, non possunt quantūlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, ne dum in instanti.

Non

Non possunt facere vt duò corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distans à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouēs & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunque distantiam. Non potest transferre corpus de extermo ad extremum & non per medium.

MVLTÆ quoque sunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitā virtutem actiuā, qualem DEVS solus habet; tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertiò, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quartò, nec per quamlibet causam vel instrumentū potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinā, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quauis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus cum pluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiā corporale ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantiales non præiis alte-

alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possunt eas in instanti aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquã vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernētium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundũ perfectam magnitudinem & virtutem eius: denique quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habēs omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari possit hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobia, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdã piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3.

Lyra-

Lyranum & Burgensem super primũ Regum, cap. 16. & ibidem Tostatum quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmō exibat per nares eius hominis quē tenebat. Verum hac de re nostrum lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam quæstionē tractamus explanātes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedite cete & omnia quæ inuentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT VERAMIRACULA, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

ADMIRANDA Magorum opera non solum Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorũ miraculorum sunt simillima; vel æstimatione hominum, quod ea ipse nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia eorum quæ faciunt sancti: namque Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas verterunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnam ranarum vim subitò produxerunt. Sanant interdũ Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominũ eiiciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit vt Magorum opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declarandę probandęque Deitatis atque veritatis argumētum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ quæ miraculis

Exod. 7.

D

tan-

tanquā veris diuinæ potentie sigillis obfignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusue notis atque insignibus à veris miraculis interdiscantur.

Quid sit miraculum.

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculū. Primo simpliciter & absolute, nempe comparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentie & sapientie comparatione, miraculū dici queat. Nā miraculū alicui dicitur, quod eius & facultatē & intelligentiā excedit: DEVS autē nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omnium quæ fiunt, optimè nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi omnia.

Proterrb. 2.

Nam qui per ludum & iocum (ut est in Prouerbijs Salomonis) ex nihilo mundū condidit, quid ei magnum, ne dum miraculum esse queat? cum ut est apud Esaïam cap. 40. & in libro Sapientie, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis apud ipsum sit tanquā gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane & nihil. Deindè potest appellari miraculum respectu hominum, qui, quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: quæ ratione non modò Demonum & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quedam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Archite & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur opus, quod ideo verè ac meritò mirandū est, quia omnis naturæ creatæ vim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire:

nam.

namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodē loco, & se permeent, vel ut corpus humanū euadat immortale, impasibile & gloriosum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel excessus est non in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit, potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo; potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo: vel in ordine, vel in alia quapiam circumstantia, alijsue rebus cum quibus omnib; naturaliter opus illud fit; Exempli causa, potest medicus sanare ærotū, verum non subito, nec absq; medicina: potest Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentē, verum non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obcurè dicta sint, quare quò melius intelligentur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis, à seruis DEI facta legimus, his quinque modis; Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorū qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (ut supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius DEI potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos DEI fieri videantur; illi tamē nō agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri, & tanquā instrumēta. Magi autē opera sua faciunt,

*Tres gradus
verorum mi-
raculorum.*

*Quinque dif-
ferentia ve-
rorum mira-
culorum à fal-
sis & simula-
tis.*

vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè; vel opera Dæmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali; raro tamen, nec nisi ad confirmationē veritatis, & diuinæ virtutis declarationē: fere autē magi homines sunt flagitiosi & malefici, quos proinde diuinis humanisq; legibus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diuturna; vel sunt pernicioſa, vel inutilia: vera autē miracula, sunt opera solida & vera, vtilissima hominibus, & nō nisi magna aliqua necessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faciunt, vel per causas naturales, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præstigijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel nihil, vel absurda significantibus, alijsque superstitionis ceremonijs; miscētque sacra profanis: namque nonnulla verba sacra vsurpant, adiunctis superstitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoque loco & tempore, toties signo crucis factō, tot candelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent vanitatem. dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem, radere capillos; hac, vel illa veste indui. Sed, quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoque libamina quædam consecrant, nomina quorundā dæmonum vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmonibus

bus sacrificant, nomen & fidem CHRISTI abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitionis, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiā exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel factō signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, non est obscurum; nimirum vel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes; vel vt veritatem peruertant & falsitatem hominibus persuadeant; vel ad patranda maleficia, veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt DEVM honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis amatorque virtutis, non erit ei difficile vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & CHRISTI doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærīt; is iusto DEI iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaque dogmata, pijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessal. cap. 2. præmonens venturum Satanam vel antichristum in omni virtute, in omni seductione iniquitatis; non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent. his enim mittet DEVS ope-

rationem erroris ut credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed con-
fenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

*Varia species
Magia.*

VARIA S Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandâ excrandamq; existimemus, & ne hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatam traderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbra, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, & Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Prophyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut, etiam ex Prophyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate D E I, cap. 9. Alteram vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis, alijsq; sacris ceremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant, quorum assilatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ prædicti scriptores miris laudibus in cælum efferrunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia a planctu, quo circa mortuorum sepulchra

pulchra eorum, animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia sit diuinatione ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentû, in Goëtiam, Magiam propriè dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dæmonû, scilicet beneficorum ad aliquod bonum conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanæ prædictiones fuerunt. Goëtia sit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui sit circa sepulchrum. Pharmatia verò sit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum. Hæc Suidas.

N O B I S autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalè diximus, partim est physica cuius nomine medicinam etiâ complectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, versetur; partim est Mathematica; cuius excellèti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra cōmemorauim⁹. Rursus Magia tã naturalis, quàm nō naturalis, bipartitò diuiditur: altera enim habet veros & naturales effect⁹; altra simulatos tantû, nec tales reuera quales videtur.

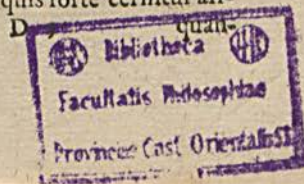

tur: hanc vno vocabulo Prestigiatricè appellam⁹, suis enim prestigijs adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & nō videre quæ sunt; idque vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spueri: qui vinum bibit, per frontem aut iugulū id reijcere; videntur gladij vorari; ingens vis euomi acuum, minorum, & zonularum, quarum rerū circulatores miri sunt artifices. Hęc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obrotum spectatium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtut etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

MAGIAE porò Naturali, quidam duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc pauca dijudicandum est. Astronomicam appellans, quæ certas quasdam imagines & figuras, annulos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, cœlestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modò à christiana veritate, et pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè

Contra Magicam Astronomicam.

Iogè remota. Virtus enim cœlestis per se vniuersalis est & ind. terminata ad hunc vel aliū quēlibet effectum producendū; determinatur autē per causas naturales particulares: Ille autē imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habēt vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominū inuentæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, nō potest in se recipere immediatē formam equi vel leonis; nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesque reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas. & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginū cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundū naturam vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ? His accedit, quod insignia visu effectusque sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm vniuersa terra; quomodo igitur influxus illorum ad vnā imagunculam astronomicam restringitur, vt non etiam per alias res quam plurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si quis fortè cernitur ali-

quando, ~~is~~ non earum imaginum aut siderum potentia, sed occulta dæmonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficisciantur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam philosophi quidam Iudæorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi avidiores, affirmant scientiam esse Mosi primum à DEO in monte Syna traditâ; deinde nõ quidem literarũ monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionẽ, & receptionẽ posteris traditam, adhuc fuisse conseruatam: ideoque dictam esse Cabala, quod verbum Hebraicè idẽ sonat quod Latine recipio; nimirũ eam posteriores a prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaque custodiebant: quã etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanã, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam mysticè ac symbolicè continet; non eã more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusq; tractans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaque in ea singula litera, figura, nomina, elemẽta, apices, lineæ, puncta, accẽtus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentiũ rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt,

aiunt, omni scire epra scire, naturã imperare, cunctasque res ei obedire; hæc Mosen prodigia illa fecisse in AEGYPTO & in deserto; hæc Iosue, Eliam, Elisarum, Isaiam, Danielelem, Samuelem tot tantaque fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ DEVS per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusque rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentitiæ expers non fuit VVICLES, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentitiæ Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, cuiq; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquas remanere in exorcistis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamque refutationem lege apud ipsum VValdensem.

VERVM adeo est inerudita, insulsa & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil æquẽ mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portentosa quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiuntur. Principio, nonnè incredibile est, Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes cum ratione careant, diuinã illam vim quæ latet in vocibus hebræis sentire, eaque sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant.

Exod. 7. &
scq.

Gen. 2.

Refellitur
Cabalistica
ars.

Sed

Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes aut homines; num ideo eiusmodi nominū appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesque proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi & quacunque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistsæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadè ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraque non ratione modò sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimā & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicā? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmatescribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restorationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerant. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum naturas, infimasque differentias & proprietates exprimant; nec in declarandis rebus vberior est aut significantior hebræa lingua quàm græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiora vel latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus

in

in scriptura, quomodo Moyses & Aaron per virgam Iosua. 10. eis à DEO traditam plurima maximaque fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursam Solis & Lunæ, cum dixisset: Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Aialon. Stetitque sol in medio cælis & non festinavit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obidie me Dominò vocis hominis & pugnante pro Israël. Narrantur etiam Samuelis, Elix, Elisei & Danielis miracula, ne tamen usquam de istis Cabalisticis mysterijs vlla mentio aut verbum sit; si tanta est Cabalistsæ Magiæ vis & potestas, vt coelis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamque naturam commutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistsæ, eius artis pertitissimi, talia nunquam patrarent, vel etiam nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorū qui sibi hanc sapientiam arrogat, si quid ea polerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, vt debuissent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nō nihīl dicamus, vt qualis quantaue sit eius vis, vel potius fraus & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse ex ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura; animas autem mortuorum, praesertim eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violenta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare, docet

Prophyrus
de reuocatio-
ne animarum
ex inferis:

docet Porphyrius lib. 2. De Abſtinentia animalium. nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixiſſet, mox ſubdit hæc de animalibus: Tales, inquit, ſunt & animæ mortuorum, quæ vitijs opple-
tæ è corpore migrarunt; conſiſtantur enim etiam
rûc, iræ & cõcupiſcentiæ perturbationib⁹, & in na-
turam conuerſæ dæmonum, ſimiles illorum red-
duntur, noxiæ ac turbulentæ; in variâs ſe vertunt
formas, ac modò conſpicuâs ſe oculis præbent,
modò recõdunt, & ita eludunt aciem tum intuen-
tium, tum etiam cõgitantium. Et quodam alio lo-
co: Præuâ, inquit, anima quæ corpus ſuum vio-
lenter reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe
admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnãquã
viſæ ſunt animæ lamentari: nam animæ carenti-
um ſepulturâ, circa corpora immorantur, quibus
malefici ſæpius abuntuntur ad miniſterium ſuum
explendum, compellentes animas à poſitione cor-
poris vel partis cuiusdam aſſumptione. Quocirca
qui vaticinantium animalium inſinuari ſibi ani-
mas optant, præcipuâ illorum membra degluti-
entes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum
accipiunt. & ita præſentem ſibi faciunt animam,
DE ritu vaticinantem: talis enim anima vnâ cum
ſui corporis integra ſumptione, in corpus huma-
num ſe penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit ve-
rus Samuel
qui per Phy-
thoniſſam rep-
reſentatus eſt
Sauli.

MA G N A M ſanè huic arti fidem facere vide-
tur, quod legitur primi libri Regum, capite vigeſi-
mo octauo Pythoniſſam rogatu regis Saulis, exci-
taſſe à mortuis animâ Samuelis, feciſſeq; vt Sauli
de euentu impendentis belli conſulenti, quæ mox
ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus
Auguſtinus libro 2. ad quæſtiones Simpliciani, reſ-
pon-

pondens ad tertiam quæſtionem, & in libro de o-
cto Dulcitij quæſtionibus, quæſtione ſexta diſpu-
tat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel,
an potius Dæmon ſpecie & figura Samuelis; pro-
penſior tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe
verum Samuelem, ſed eius imaginem & ſimula-
chrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Sau-
lis præſentatum: appellari autem in ſcriptura Sa-
muelem, quòd illum habitu, ſpecie & authoritate
repræſentaret. Non enim rarò tum in communi
hominum loquendi conſuetudine, tum in ſacris
literis rerum imagines & ſimulachra, nominibus
ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra du-
bitationem vllam traditur in libro ſecundo de Mi-
rabilibus ſacræ ſcripturæ, cap. 2. & in libro Quæ-
ſtionum veteris & noui Teſtamenti quæſt. 27. qui
libri, nomine beati Auguſtini in eius Operibus
numerantur. Tertullianus in libro De Anima,
nò ſolùm hoc probat, ſed contrariam ſententiam
omniò improbat: nam loquens de Samuele, hæc
ſcribit: Ecce hodie eiſdem Simonis hæreticos
tanta præſumptio artis magicæ extollit, vt etiam
Prophetarum animas ab inferis mouere ſe ſpon-
deant: & credo, quia mendacio poſſunt, nec enim
Pythónico tunc ſpiritui minus licuit animam Sa-
muelis eſſingere, poſt DE V M mortuos conſulen-
te Saule. Abſit autem vt animâ cuiuſquam ſancti,
nèdum Prophetæ, à dæmoniò credamus extrahi;
certi quod ipſe Satanâs transfiguretur in angelû 2. Cor. 11.
lucis, nèdum in hominem lucis, etiâ Deum ſe aſ-
ſeueraturus, ſigna quæ portentofiora editurus, ad
euerrendos, ſi fieri poſſit, electos. Hæc Tertulli-
anus. Quibus verbis alijsque proximè conſequen-
tibus apertè docet non fuiſſe illû verum Samuelem.
S. Tho-

S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secunda quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. artic. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Toftato & ni fallor etiã B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immò certum est, fuisse veram animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniffa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed DEI imperio ab inferis excitari, quæ dispensatione diuina Pythoniffam & Saulum latere, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex, quæ post mortem supplicia suæ impietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem viæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, deleuit impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secunda non obscure significant, si liber Ecclesiastici tanquam sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, nò quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli

Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis;* cum certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abram dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc inquam, non obstat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatē foelicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent: vt sit sensus; *Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad CHRISTI Domini resurrectionem, omnes tam boni quàm mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.*

Luca 16.

SED redeo ad Necromantiam, quæ olim multis locis & apud multas gètes celebratissima fuit. Othanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolefcentibus nobis, inquit, visus Apion grammaticæ artis, prodiit Cynocephalam herbam, quæ in AEGYPTO vocaretur Olyrites, diuinam non in viuos modò, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq; se euocasse vmbras ad percunctandum Homerum quæ patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in spheram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inscribatur SCRIPTURA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenū, continens elementa

Antiquus Necromantia vsus.

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, ubi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiã proba morte disunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, ubi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11. Odysseæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Ulysses concessit, vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabon libro quinto Geographiæ. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto AEneidos:

*Sipotuit manes accensere coniugis Orphem,
Treijcia fretus cythara fidusque canoris.*

Apud Lucanum Ericthone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsaliæ pugnae denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Augustinus lib. 9. de ciuitate Dei 1, cap. 11. citat Apuleium affirmantem animas hominũ dæmones esse; & ex hominib⁹ fieri lares, si meriti boni sunt; Lemures autẽ aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedib⁹ in terra vagatione puniuntur, inane terriculã amentum bonis hominib⁹, cætrum noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum lar sit an larua, manes deos nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddat, vt in Boeotia Amphiaras, in Africa Mopsus,

in AEGypto Osiris, alius alibi gentium, AEsculapius ubiq; hæc ex Apuleio: quem ibi August. verè grauitèrque refellit. Et apud Tertullianũ in libro De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitãdo captare, Eratrides scribit. Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa abnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse, non est dubitandum; pleraque enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse compertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dæmones tales se ostendisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales, inquã, habitu, specie, ætate, voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experimentis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quæst. 117. 4. art. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiã cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motũ localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio; nõ enim conuenit aut decet animas sanctorũ, impijs

*Consultatur
Necromantia.*

*Argumenta-
tio beati Tho-
ma contra
Necromantiã.*

Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nā cum illuc sint à DEO tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerū suorum pœnas luant nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi: non est autem credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon fatagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere: sicut enim DEVS artem Necromantiæ & per se infamem, & toties à se in sacris literis reprobata, extremoque mortis supplicio condemnata, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profectò, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraam, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque, suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas inferni pœnas euaderent; nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim B. Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quem ciuibz suis Nolanis, cum à Barbaris oppugnarentur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibz audiuisse: Hęc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate

& arbitrato, nec naturali potestate, multoque minus vi & potentia artis Necromantica, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum, secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarū generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibzdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse non possunt. Hęc Augustinus.

SE D audiamus Tertullianum qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque verbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa deos. Quid ni? cum & dij mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescens (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdum Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel bestiariū, sicut alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc

Augustini ob-
seruanda sen-
tentia.

Notabilis
Tertulliani
sententia.

ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitis confitetur: Sic etiam in Necromantia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatio planè, quia & phantasma præstat, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiori mentis acie excicare, per facile est. Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumēto illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscantis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatores dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moysi, & Prophetis crederetur. Sed etiam quasdam reuocauit DEI virtus in documentū iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poetarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua DEI virtus in corpora animas repræsentat, solida & cōrectabili & satiata veritate præiudicatū est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores Gentilium animis hominum inserat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognato-

*Cui Dæmones
simulant ani-
mas de mor-
tuo.*

eorum, vel amicorum, suorum quos diligunt, & a quibus se diligi non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquādo egredi: nec esse adeo graues & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putant. Ad hæc sic facit, vt homines putent, animas etiā post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: quare concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoque concepto labascit fides & spes christianiæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos & noxios sibi metuāt, & varijs superstitionibus placare sibi; conciliare studeant; vel tanquam beneficos sibi; vel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant, & colant; vel tanquā animas hominū quorundā apud mortales, aut sapiētia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

HVG O sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalice, cap. 5. numerosius & enucleatius eam de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magica repertor primus creditur Zoroastres, rex Bactrianorum; quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato, hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum, interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsq; ad bis & vices centū millia versuum eius de arte magica ab

*Varia species
Magiæ secundum
Hugonem.*

ipso dictata, libri eius usque ad posteritaris memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliavit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa, professione, omnis iniquitatis & malitiæ magistra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Mantice, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia. Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se; Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinitas in mortuis. *νεκρός* enim Græcè, id est, mortuus Latine; & *νεκρὸν* cadauer dicitur; vnde est diuinitas quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dæmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinitas in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinitas in aqua. Quarta, est Aerimantia, id est, Diuinitas in aëre. Quinta, est Diuinitas in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinitas constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere; secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem; quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspiciam, in Auguriū, in Horoscopicā. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis; vel haruspices quasi haras inspicientes; qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant

rant. Augurium vel auspicium, aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auspicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominum quæruntur; sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur; de quibus in Euangelio legimus Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quæruntur. Malefici sunt, qui per incantationes dæmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera cooperatione Dæmonum atque instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasti cas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte dæmoniacā illuditur, Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aerimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres aliæ, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mercurius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Haruspiciam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum à Persis venit. Hasænus Hugo.

(*)

DE MAGIA
CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VER-
rum aurum fieri possit ab Alchi-
mista.

Scaliger con-
tra Cardanum
exercitat.
327.

Smerdis Ma-
gis inuasit re-
gnum Persa-
rum.
Herodotus
lib. 3. & Ju-
stinus lib. 1.
Nath: 2.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimi-
stis potest effici, haud dubie chymica facultas v-
na de præcipuis Magiæ partibus censenda est;
nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & po-
tentiam artis maxime admirandum esset tum pro-
pter magnitudinem vtilitatis, optatissimum atque
gratissimum mortalibus accideret. Audiat lector
quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de rescriptum
reliquerit. Triplex est, inquit, Magia; vna hæc in-
fima & nostras, sanè & foeda & sordida cum catin-
culis, cadaueribus, & funibus suspensioforum:
quæ si quis attrectare audeat, etiam mereatur. Al-
tera ex astris deducit vires in specula, sigilla, an-
nulos, tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud
vulgus odiosum fecit colluies impostorum. At
Magnus apud Persas, nihil aliud quam sapientem so-
nat: sed propter Smerdis prodicionem & perfidiam,
nomen Magorum infensum diu fuit. Hæc Magia
Dominum IESVM fuisse promissum regem, co-
gnouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis
e regionibus profecti sunt. E Syrorum libris hæc
descripsimus. Ajunt Magiæ & transmutatoris ar-
tis vires, vias, & fines, esse perquam similes. Opus &
finem Chymistarum, esse corpus in corpus: Opus &
finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas
affectiones, violentias appellant, propterea quod
vires suas supra eas quæ naturæ ordine fieri videtur,
exercent. Chymistæ suum opus nominat For-

ELII.

LIBER PRIMVS.

70

titudinem: hoc enim significat decantatum illud, E-
lixir, in cuius fide omnē oppignorant naturā. Sic
eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisiti-
one ac disputatione res est, verum non modo ex solis
causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atque
ordine tantum modoque naturali aurum generari que-
at, verum etiam per artificiale viam ac rationem, quam
iactant Chymistæ, perfectum usquequaque aurum,
& tale omnino quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hanc questionem, Philoso-
phorum est sententia: multi negant, quidam vero
ajunt. Nos primo loco aliorum sententias enar-
rābimus ac perpendemus: extremo autem loco
etiam quid sentiamus ipsi, & simillius vero iudice-
mus, breuissimè indicābimus.

EXPONITVR SENTENTIA EO-
rum quæ negant verum aurum posse fieri ab
Alchimista.

AVICENNA in quibusdam suis com-
mentariis in libros Meteororum, ut refert
Ægidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de
Alchymistico auro ita scripsit: sciāt artifices Alchi-
miz, species metallorum mutari non posse, quam-
uis similia illis fieri possint; & quamuis Alchimi-
stæ queant tingere ipsum æs colore quo volunt,
donec sit multum simile auro, & abstergere im-
mundicias plumbi, ita ut videatur argentum, sem-
per tamen secundum substantiam manebunt æs
& plumbum.

AVERROES in Paraphrasi super primum
librum de Generatione animalium, explanando
primum caput, in eandem sententiam hæc scribit:
Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde
simi-

Avicenna.

Averroës.

simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchimie habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Eiusdem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia, ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, ut quamuis reuera inuicem differant specie, tamen vulgo putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchimisticum se habere ad verum & naturale aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba paulò infra memorabuntur initio capituli proximè sequentis.

S. Thomas.

S. Thomas in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæst. 77. art. 2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimistis, non sit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab Alchimistis, id licitè pro vero auro vendi posse, nihil enim prohibere, artem vtendo causis naturalibus naturales & veros effectus producere. Sed quid ipse simpliciter & absolute sentiret de auro alchimico, satis perspicuè declarauit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidè ars virtute naturaliū agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quedam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis; & ideo tale aurum non habet operati-

rationem consequentem speciem; & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tertio Quodlibeto quæst. 8. affirmat Alchimistas posse quidem facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum; tantum autem abest, ut possit verum aurum facere, ut ne simile quidem vero auro ita effici queat, ut non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porro existimat Ægidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo & falsum pro vero venditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, ei que insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Ægidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vno quoque genere entium, quodam illius generis esse perfectum, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum & secundum materiam, quam secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur

Ægidius.

Ægidius negat aurum alchimicum licitè vendi posse pro vero.

nisi

nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis; idemq; similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari, nec conservari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concavo Lunæ; ergo similiter etiā eveniet in metallis; quare cum aurū sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam, venam quæ latet intra sinum & ventrē terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset asserri contra hoc quod diximus: nimirum si mures qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricem multo magis aurū effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, ut legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, na eadem ratione probari posset, cum mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quālibet etiā plātā posse absq; semine procreari, quod falsū est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundū quid. Quamobrem quod aurum requirit determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali sed tantum secundū quid. Hec ex AEGIDIO.

Conciliator.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallum non potest fieri per artem, & in aliud transmutari; cum ars solū faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia; vel foras se u. possibile est, tamen id est homini ignotum, unde

unde Commentator tertio, De anima ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum. ut v. g. Alchimia, etsi talis ars constituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quā artis humanæ sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, ut agentia & materiam, cum tempore, modo, & alijs circumstantijs, sciat ita proportionare, ut inde nouum constituatur metallum. Quod si apparentur videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Unde aurum arte constructum, vim non puto habere confortandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentū decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparēter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDA M rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimie nullum esse: quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Etenim Alchimistæ putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum viuum, quamobrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri

Non esse materiam omnium metallorum sulphur & argentum viuum.

vel

vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis, & considerandis venis, locisque metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare falsa est opinio Alchymistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurum: non enim, ut dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchymistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari potest, nempe vel expondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in urinam, amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi corpori humanum. Hæc illi.

Cardanus.

*Inuenta &
opera artis
chimicæ.*

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum sphaeram exiguum ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resilliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chimicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, celare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimicæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiâ hæc subiungit: Aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas facitäre, aut viles in nobiliores transmutare, nemo non optare debet ut sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilior est scire, Quomodo fiat. Quæ autem ab Alchymistis

his sunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad usum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora; ad usum tincturæ, colores, materię vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel ut fiant, quod maximum est; vel ut purgentur; vel ut perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub iudice lis est an fieri possit; secundum & tertium, ferme inuentum est ad summam perfectionem. ac licet ars chimica non faciat verum aurum, quattuor tamen præstat magnas utilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alijs, ut ferrum æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia, cum ea quæ superflua sunt, vi sua absorbendo detegit, ut cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita quo vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quæ aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus viles & lucrosas ijs quæ ab Alchymistis tam anxie querantur & ambitiose promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

*Utilitates artis
chimicæ.*

DECLARATVR OPINIO EORVM
qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus, Opinio 100.
cap. 9. hanc de facultate Alchimicæ quaestio-
nem pertractans, primum exponit sententiã Aui-
cen-

DE MAGIA

*Sententia Al-
berti Magi.*

cennæ quæ fuit hæc: Sciunt (inquit Auicenna) artifices alchimie species metallorū permutari non posse, quāvis aliquid illis simile fieri possit, quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltē diminutio nō enim permutatur species metallorū, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciē metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hassem Philosophum præcipuū in Physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos nō aliter operari quā peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturā, iuuant virtutem naturalium, vt digerendo, sanitatē inducant: quæ sanitas est effectus & naturæ & artis; sed illius effectiue & principaliter, huius autem organicæ & instrumentaliter: sic Alchimista primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares & coelestes tali materię inharētes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere; & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus; & sic verum aurum & argentum educare, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & coelestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis; dummodo sic contemperetur, vt non
exce-

LIBER PRIMVS

79

excedat virtutē se mouentem & informantem quæ est in metallis: huic enim coelestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alahimia igitur per hunc modum procedit, id est corruppens vnum, à sua specie remouendo, & cum inuamine eorum, quæ in materia insunt, alterius speciem inducēdo. quare omnium operationum alchimarum melior est illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo fr̄e omnes vel in toto, vel in parte procedūt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

QV I D A M Ianus Lacinius, quide facultate chimica in transmutadis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradictō, probat arte chimica posse confici verum aurum, his rationibus. Primò metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurū & argen-

quinque rationes pro Alchimia.

argentum: quædam cocta sed impura, vt *xs*, ac ferrum: quædam cruda & impura vt vtrumque plumbū; sed impura repurgari, cruda cōcoqui possunt, igitur ex *xs*, ferro & plumbo, aurum & argentū fieri potest. Quod autem talia concoqui possint, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororū vbi de cōcoctione agit. De purgatione dubiū non est, quippe cū proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumquē causarum discriminē, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla constare sulphure & argento viuo; quæcumque verò similia sunt, facillē inuicem transmutantur, eoque magis, quod natura videtur semper perfectissimum intendere in omni genere, velut aurum; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse videntur; tum vt ad finē, tum vt ad motus ipsius perfectionem perducantur. Postea, si ars auctore Arist. in 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoque ex sulphure & argento viuo, aurum argentumque perficiat, cur non etiam idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundum naturæ ordinē copulata & inuicē transmutabilia, quæ non habent omnino diuersas operationes sed easdē, in eo tantū differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, velut foetus, infantis cōparatione, ouum pulli, aurelia papilionis. At plumbum, *xs*, ferrum, argentū, nullas habent operationes ab auro distinctas, sed quas illud habet, vtpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere; easdē habent hæc, sed vitiatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeo grauiā, minus resistunt ignibus,

bus, non tota liquefcunt, nō tam tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducī queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarū, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non solum partium similiarum compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum seminum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuuenulo strangulato apes, ex Basilisco scorpiones, ex elixatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Asinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aqua quibusdā in locis cōuertuntur in lapides: aer concussus inter duriora corpora, repente transit in ignem, fumus metallorum, præcipuē plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & penē incredibilia fieri possunt, atque adeo quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, posse ab Alchimiſtis verum aurum confici? Hæc ille disputat pro Alchimiſtis.

ANTONIVS Miradulanus, Philosophus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere quod scripsit de Euerſione singularis certaminis lib. 19. sect. 7. hanc de Alchimiſtis sententiā pronuntiat. Dicimus veram esse Alchimiſtarū opinioē quod aurū possit fieri, & ab arte & à natura, quia transmutare possunt argentū viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadē materia: sicut non solum à natura

Antonius Miradulanus.

tu a sed etiam ab arte animalia, ut scorpiones, generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse; sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit vtilius eam omittere quam exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt, quod hæc ars pollicetur, vel certè rarè & parum, ita ut sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quam huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER OPINIO

auctoris.

*Sententia auctoris
de auris de auro
alchimistico.*

NO B I S autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valde probabilia dici & firmari posse; vnum est, nullam esse rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstretur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibilem. Cur enim putetur impossibile? An quia nihil eorum quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum quæ opera & ministerio artis non secus generantur quam à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (ut volebat Aegidius) nihil eorum quæ sunt in genere suo perfectissima, potest pro-

produci nisi vno modo, id est, solum ab agere suo naturali? Verum si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cum autem nullam huius rei probationem afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, eadem plane à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur virtute caloris coelestis, aurum verò chemicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter se differant, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem coelestem & igneum specie inuicè distingui: cum enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cum ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cum se inuicem intendunt atque augeant, cum ad productionem ignis & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, ut ex ratione quæ calores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quod calor coelestis propter ordinatum cœli motum, est valde temperatus & accommodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus: calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, ut in animalibus contingit, vel ab arte, ut fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatione artis procreantur; efficietur profecto ut calor igneus talis propemodum euadat, qualis est coelestis. Deinde, experientia manifestè

*Calor Celestis
& elementaris
non differunt specie*

*Animalia ge-
nerari posse
solo calore i-
gnis, argumē-
tum Iulij Scali-
geri.*

*Ex auripi-
gmento teste
Plinio, fieri
vtrum aurū.*

ostendit quādam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanū exercitatione 23. pulchrè describit his verbis; In Aegypto ed Cayrum furnos construunt alij alio multiplici fornice imposito: quorū tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere, subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Oſſorum multas centurias in fornicum superiōre planitie disponunt: statutis diebus erumpit pullorū turba, quos illi non numero sed mēsurā venales habēt modiolū statuunt sine fundo: quem vt implerūt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterum posse ex alijs metallis verè aurum effici, probari argumento & experimento posset auripigmenti, ex quo perfectū aurum posse fieri, testis est Plinius, qui rem non priscis temporibus sed sua ætate factam testatamque commemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo, Inuitaueratque spes Caium principem auidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quāquā auripigmenti libræ 14. permutarentur: nec postea tentatum ab vllō est. Sic Plinius.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabilis-

bilissimè potest asseri, illud est, chemicam rationem efficiendi verum aurum nō quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri; non propter vllam rationem philosophicam quæ adhuc ab vllō sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experiētiā quæ in rebus naturalibus, moralibus atque artificialibus summi argumenti firmissimèque rationis vim debet obtinere. Etenim cum plurimi in chemicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectiōnem acerrimis studijs atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamē adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquidò constet verum aurum & omni ex parte probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chemicam est possibile, cur ea, cum tam diu & tam multum optata, quæsitā, & procurata fuerit, nondum tamē reperia & vſitata fuit? nam quia possibile est generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iam pridem iuuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facillè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chmico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibile, vel si est possibile, nondū tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèque cognitus. Atque hoc argumentum ab experiētia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experiētiāque comprobatis, vel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quem-

*Cur non vide-
atur esse vera
ars Alchimia*

DE MAGIA

cumque hominem sanæ mentis rectique iudicii plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur sibi primum non faciunt tantum auri, ut nullius egeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opibus exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamque famem explere cupiant.

Non esse permiscendum in Republica vim Alchimie.

Ad extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoque confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs rebus quas superius ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectum veri auri quam illa proficitur atque in primis pollicetur vanam esse, noxiam ac perniciosam Reipublicæ. Primum, Quia aut nunquam, aut rarissime præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, ut multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint, unde rectè quidam ait, Alchimistas non efficere aurum sed absumere; non implere curmenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurum falsamque monetam, atque gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumque societas magnum caperet detrimentum. Postremo, quia verum aurum non raro adhibetur in medicinis ad exhilarandum & roborandum cor, aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non utique habebit eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutare humano corpori, quæ non sine discrimine salutis & periculo

LIBER PRIMVS.

86

culo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter posse disputari.

CAPVT XIII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET IIS qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius quæ diximus non esse naturalem, variè tradunt scriptores. Philo libro De specialibus legibus censet ex vera & naturali Magia adulterata & corrupta natam esse fallacem & quæ vulgo proprie dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata & de prauata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum ariolorumque studia, mulierum, mancipiorumque nequissimorum expiationes & lustrationes prostentium, mutationesque amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passionis amatorias & incantamenta idonea: atque his dolis circueunt homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modo hominibus aut familijs, sed civitatibus, regnis & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, merito lege Mosæica, grauissimis propositis poenis prohibetur. Hæc Philo. Vetus tamè opinio est plurimorum scriptorum probata consensu, principem huius Magiæ, doctoremque quasi parentem fuisse Zoroastrem, vel Persem, ut Plinius & Diognes Laërtius vocant, vel Bactrianum, ut Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex

Philo de origine Magiæ.

Zoroastres Magiæ pater.

Plin. lib. 7.

*Cham idem
qui Zoroa-
ster.*

sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit; sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & viciis, centum millia versuum à Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positis explana- uit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorū priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scribit Plinius: Vnum enim eum (inquit) mortalium eodem, quo natus est die, risisse, cere- brumque ita ei palpitasse, vt impositam repelleret manum, futuræ præfatio scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, casco vixisse ita tempe- rato, vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri r. initio, inuētorē artis Magicæ fa- cit Zoroastrem: idemque sentit B. Augustinus lib. 21. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum, inquit, Zoro- astrem quando natus est, ferunt risisse, nec ei bo- ni aliquid monstrosus ille risus portendit: nā ma- gicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicita- tem contra suos inimicos prodesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, aquod quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiā li- bri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham qui adhuc vivebat & regnabat in Bactria, seu in Thracia, vt alij volūt, & vocabatur Zoroaster in- uentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem libe- rales artes in quatuordecim columnis scripsit; septē æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis ex- cidium quod timebatur, vnum per aquas, alterum

per

per ignem. Ninus verò libros eius combussit, hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verum de antiqui- tate Zoroastris non cōuenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristoteles, vt ex Plinio retulimus, vo- lunt eum antiquiorem fuisse Platone, sex milli- bus annorum Hermippus autē vel (vt citat Laër- tius) Hermodorus Platonicus in libro De discipli- nis facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorē; & contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorē eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assy- riorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abrahæ, vsque ad primam Olympiadē fluxerunt anni mille centum septingenti & paulo amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medeorum vsq; ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexa- ginta. huic trecentos quinquaginta assignarunt. Coepit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre vsque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonaginta quattuor. Bellū por- rō Troianum septem & quadringentis annis præ- cessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciā, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incur- rit. Ex quo apparet multitudinē illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuūt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosā, vel an- nos illos non quales nostri sunt, sed quales Aegy- ptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse

cen-

*Laërtius
tio Opus.*

consensu. Nec dissimile fuit eodem in loco Plinij, quippe qui ait Moysen multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoroastrem; cum subtilissima Chronologia ratione compertum sit, paulo amplius sexcentis annis Moysen priorem fuisse Zoroastrem.

Lactantius de origine Magie opinio.

APUD Celsianum Serenus abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluvium, ex eo tempore quo filij Dei, ut scriptura narrat, permisti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum celestium & sublunarium quam Adam à DEO acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam servavit incontaminatâ, & donec diuisum à sacrilega propagine Cain perduravit, eam doctrinam ad DEI cultum, & ad utilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Demonis deriuavit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluvio non perierit, in causa fuit Cham, ut antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easque artes, cum in arcam, in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorum metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperebuntur iniuria, & durissimis lapidibus, qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluvio peracto, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitie seminariū transmissit in posteros. Hac itaq; ratione illa opinio vulgi quæ

quæ creditur Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SE D mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & patrem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & usum didicerint. Et sanè primum Magiæ usum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ usum vna cum mundo coepisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataque hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximè sui suæque totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cum ipse, ut apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sis ab initio*, & in veritate non steterit quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, mendax est & pater mendacij. Rectè igitur Lactantius libro secundo Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inventores & magistros fuisse Demones, confirmat his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, ut Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmone profectas esse ostendit quam Cyprianus in lib. de

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

Lactantius

Præclara Cyprianus

Ido.

Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt. hi afflatu suo vatium pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hæc est de illis medela, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis studium est à Deo homines auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam cōmites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnum à nobis, statim cedunt & fatentur, & de obſeſſis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, ciulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euaneſcunt gradatim, prout fides patientis adiuvat, aut gratia curantis adspirat. Hinc vulgus in odium nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. Hæc Cyprianus.

SEDE ne Christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam testes Philosophus Græcorum, & quidē nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptiæ anti-

antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonium & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus præcationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dii Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quam ab ipsis Dæmonibus discere potuissent; Neque putet id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, dii hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuris quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omnino nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demonstrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certe nos supra à Mundi vsque primordijs, Magicæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clarè ostendit, iam tempore Moſis, hoc est, plusquam trecetis annis ante bellum Troianum, Magiā claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentē,

Porphyrius.

& sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctori-
tate & existimatione floruisse, utpote qui se Mosi
opponere ausi fuerint similiter illi mira quædam
operâtes. Nec Deus per Moscm tã graues penas ad-
uersus Magos constituisse, nec tam seuerè eorum
consuetudinem & congressum Iudæis interdixis-
set, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exi-
tiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porro circa
belli Troiani tempora claram fuisse Magiæ famã,
non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis
erroribus, aded ut totum opus non aliunde cõ-
stet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud
eum, non aliter intelligi volunt; Circe utique &
inferorum, euocatione hoc solùm agi. Deinde a-
pud Thessalas vrbes diu Magia, magna celebritate
viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & au-
toritatẽ addidit. Sed primus extat, ut inquit Pli-
nius, de eo commentatus Osthane Xerxem regẽ
Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus,
qui velut semina artis portetosa sparsit, obiter in-
fecto quocũque commeauerat mundo; & hic ma-
ximè ad rabiem, non auiditatem modo scientiæ
eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, cla-
rissimum in ea arte Pythagore nomen fuit. Is au-
tem quem dixit Pythagoras, & post eum Empedo-
cles, Democritus & Plato ad hanc discendam na-
uigauere, exilijs verius, ut inquit Plinius, quàm
peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædi-
cauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime om-
nium Democritus, & aliorum suisque editis de ea
voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo me-
dicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponnesi-
acum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ
trecentessimum, eam illustrauit. Multis est hos

sa. v.

seculis, Apostolorum temporibus apud Brachma-
nas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas
Aethiopum, Tespesion Magiæ existimatione illu-
stres fuerunt: quo tempore Simonem cognomen-
tò Magum, propter hanc artem multum claruisse,
omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Aposto-
lorum æmulus, non apud Samaritas modò, sed a-
pud Romanorũ quoque principes, ad magicas eius
præstigias attonitos, honores etiam diuinos obti-
nuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorũ
soboles prògnata, & sub Christiano nomine ma-
gicas artes professã, religionem & disciplinã chris-
tianam apud ignaros, infamem & odiosam fecit.
Verum omnes ante se postque eius artis famæ ce-
lebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius
perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus,
& cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari
habebatur. Is Magiæ scientia tantam nominis cla-
riatẽ gloriamque sibi comparauit, tantaque
sui admiratione hominum animos impleuit, ut à
multis eius sapientiam operaque æstimantibus,
& viuus & mortuus quasi Deus haberetur. Taceo
hic Plotinum, Porphyriũ, Iamblichũ, Proclum, A-
puleium aliosque Pythagoricæ ac Platoniciæ sectæ
plurimos, qui Magiã & coluerunt studiosissimè,
& pugnascentissimè defenderunt & tanquã inter om-
nes sapientiæ partes clarissimã, vtilissimamque,
summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret ali-
quis, quomodo Magia artium omnium vanissima &
fraudentissima, tantum in toto, terrarum orbe
totque seculis valuit? Huic quæstioni respondens Pli-
nius primò capitricetisimilib. Auctoritatẽ, inquit,
ei maximã fuisse nemo miretur: quandoquidẽ so-
la, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mētis

*Simon Magnus.
Actor. 8.**Vnde tanta
Magiæ aucto-
ritas.*

DE MAGIA

complexa, in vnam se redegit. Natam primum ē Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irrep-
pisse, velut altiore sanctioremque quam medi-
cinam: ita blandissimis desideratissimisque pro-
missis, addidisse vires religionis, ad quas maximē
etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc
quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas,
nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea ē
cōlo verissimē peti credente. Ita possessis homi-
num sensibus triplici vinculo, in tantum fastigiū
adoleuit, vt hodieque etiam in magna parte gen-
tium praeualeat, & in Oriente regum regibus im-
peret. Hæc Plinius.

Religio & di-
sciplina Chri-
sti tenebras
Magia & re-
cerum malefi-
carum artium
ē Mundo dif-
fusi.

Esa. 29.
1. Cor. 2.
Ibidem.

CATERVM illud hoc loco magno nostro
gaudio ingentique gloria Christianæ religionis
considerandum est, cum primum Euangelicæ do-
ctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarum frau-
dum calliginem fuisse discusam atque dissipatam.
Simul enim fides CHRISTI prædicata & rece-
pta mundo fuit, omnis magicarum artium, oracu-
lorum, vaticinationum cæterarumque diabolica-
rum fraudum vis concidit, defecit, evanuit. Post
Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Ido-
latria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chal-
dæos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Ma-
gos, nisi planè punitos. Vbi sapiēs? vbi literator?
vbi conquistor huius æui? Nonne infatuauit Deus
sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque
hæc ita fore, vt cernimus euenisse, multo antè
CHRISTVS Dominus discipulos suos docu-
erat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: Nunc iudi-
cium ē huius mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras:
& ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum:
at apud Lucam capite 11. cum foris animarum custodiam

animum

LIBER PRIMVS

95

animum suum, in pace sunt ea qua possides. Si autem fortior eo
superuenies viceris eum, omnia eius arma auferis in quibus
confidebat & spolia distribuis. Quantum (inquit Euse-
bius libri primi De præparatione Euangelica, cap.
2.) recepta CHRISTI fide mundus profecerit, ip-
sis oculis cernimus. Nō enim Persæ qui eū secuti
sunt, matres suas nefandis nuptiis cognoscunt: nō
humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos,
falsa religione impulsos liberos iugulāt: non Mas-
sagetæ ac Derbices propinquos atque affines suos
senectute confectos immolant, aut eorum carnes
epulantur: non Tybareni senes suos præcipitare,
Hyrcani rapaci æuium generi, non Caspij canibus
proicere solent; quæ quidem antea religiosissi-
mè faciebant: nunc verò euangelica virtute vnde-
que hæc tetra, fræda & immania flagitia explosa
sunt. Quis iam doctrinam christianam amplexus,
Deos putat aut inania & furda simulachra, aut
maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes
mundi quæ conspiciuntur, aut mortuorum vm-
bras, aut etiā animalium vel abiectissima & nocen-
tissima? quibus tamen rebus vniuersæ penè gen-
tes ante prædicationem Euangelij diuinos hono-
res cultusque tribuebant. Non satis existimari po-
test, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantū Roma-
nis debeat, qui sustulere monstra, in quibus ho-
minem occidere religiosissimum erat, mandū etiā
saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum
debeant CHRISTO, cum aliarum gentes, tum in
primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac do-
ctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, sum-
misque beneficijs affecta; Roma enim (vt ait B. Leo
sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri
& Pauli) DEVM suum ignorās, cum penè omnibus

G 3

domina-

dominaretur gentibus, omnium gentium seruiebar erroribus: & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum, vnde quanto est per Diabolum tenacius illigata, tanto fuit per CHRISTVM mirabilius absoluta.

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STVDIVM ET VSVS
sit licitus.

DVPLICEM supra Magiā fecimus; vnam naturalem, alterā non naturāle. Naturalis cum sit doctrinā Physicā, Medicā, ac Mathematicā pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumq; studio & cognitione dignissima. Fortasse autē eius studium & tractatio publica merito prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciē exitumq; aliorū abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur; attamē alia est ratio Medicinæ alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessariū mortalib; & abusus manifestior est, quā vt omninō celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilius. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessariū, & est abusus occultis: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quod est occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

De studio Magia.

Magia verò non naturalis, præsertim quæ commercio

mercio & foedere initio cum Dæmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuē tantū, vel etiam practicē, hoc est, vel noscendi tantū causa, vel etiam vtendi & exercēdi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis enim cognitio veri bonū quoddā & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorū bona non esset, Deus eam nō haberet; atqui Deus omnium bonorū pariter atq; malorum scientiā perfectissimā habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eā discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesie Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impias; superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutū naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullū opus Magorū verē posse dici miraculū? quomodo docere, Christi miracula multū differre ac præstare Magorū miraculis, & Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo & consilio nonnullis Magiæ studere concessum est. Nos Christiani (inquit Tertullianus libro De Anima) fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucē mentis humanæ, totius erroris artificē, salutis pariter, animæq; vastatricem. Itaque mihi quidem videtur rectē dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quod quis est Magiæ peritior, eò clarius cernere quantum inter Magorum & Christi atq; sanctorū miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse: bonū, vel si quis illud præferat

studijs utilioribus, & tantum propter inanē quamdam curiositatem illud capeſſat; vel ſi ad malē agendum id referre velit; vel ſi propter imbecillitatem mentis periculum ſit, ne huius Magiæ fraudibus & ſuperſtitionibus circumueniatur. Merito igitur id ſtudiij publicē chriſtianis vetitum eſt, nec ulli niſi permiſſu rectorum Eccleſiæ conceditur.

De uſu Magia.

Vſus autem huius Magiæ in totum damnatus eſt & vetitus, non ſolū lege diuina & Eccleſiaſtica, ſed etiam ciuili, nec Chriſtianorum tantum, ſed etiam Gentilium. Non eſt autem uſus Magiæ licitus: aut enim ibi eſt peccatum infidelitatis, ſi quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut eſt peccatum idololatriæ, ſi oblationibus & ſacrificijs cultum Dæmonibus adhibeat: aut ſaltem eſt peccatum inobedientiæ, quia tam Magus quā qui opera Magi utitur, facit contra prohibitionē diuinā & eccleſiaſticā. Cauſa autem huius prohibitionis triplex eſt; Primò, quia is peccat in ſe ipſum, committens ſe in magnū diſcrimen, ſcilicet deceptum magicis fraudibus iū graues errores labendi. Deinde iniuriā facit Eccleſiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui eſt omnino præſiſus ab Eccleſia eiſque aduerſarius. Poſtremo grauiſſimē DEVM offendit, dū cōfugit ad Diaboli opem & auxilium; quaſi non ſit omnipotens & homini abundē prouidens & conſulens DEVS chriſtianorum. Quam grauibz autem, & minacibz verbis DEVS & ſtudium huius Magiæ prohibeat, ex varijs ſcripturæ locis liquido cernitur. In ca. 19. Leuitici ſic habes: *Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Non declinatis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitamini, ut polluamini. peres & capite ſequenti 20. Anima quæ declinauerit*

Magia vetita diuinis legibus.

ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui. Et cap. 18. Deutero: *Non inueniatur in te qui ſciſcietur ariolos, & obſeruet ſomnia & auguria: nec ſi maleficius nec incantator, neque qui Pythones conſulat, aut querat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter iſtiusmodi ſcelera delebit has gentes in inuoluntuo. Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochoziq; regi Iſraël qui miſerat nuncium ad conſulendum Beelzebub Deū Accaron de ægitudine ſua: Elias hæc renunciari iuſſit: Nunquid nō eſt DEVS in Iſraël, ut eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus: De leſtulo ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris. Et lib. 2. Paralipomenon, cap. 33. inter alia ſcelera regis Manaſſis, hæc connumerantur: Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficijs artibus infernebat, habebat ſecū magos & incantatores; multiq; mala opera: eſt cor. a Domino, ut irretaret eum. Cuius ſeueriſſimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De ſpecialibus legibus: Nō ſinit noſter legiſlator procrastinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi: quod dilatio, noxijs opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metū aſſerat, exiſtimantibus, quicquid illorum vitæ accedit, ſuæ ſecuritati decedere. Idcirco ſicut viperas, ſcorpios, aliasque venenofas beſtiolas, priuſquā mordeant aut ſaucient, aut etiam ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priuſquam noceant: eodē modo eiufmodi homines plectendi ſunt, qui magicis ſuis artiſicijs & maleficijs artibus incauſoſ homines non ſolū errore implicant, ſed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quā eſſent autem hæ artes magicæ, & Apoſtoliſ & naſcentis Eccleſiæ chriſtianis*

Egregia Philonis ſententia.

abominabiles & exosæ, vel vnus locus qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, vbi sic legimus: *Multi ex his qui fuerant curiosa sectati, conculerunt libros, & combusserunt coram omnibus.* Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligerimus; subditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuisse æstimos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijsque de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat vt de Magis Pharaonis, qui se opposuerunt Mose, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS,

Exod. 7.

Exod. 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduersus Mosen iussisse accersiri sapientes & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam similia fecerunt tribus prioribus prodigijs à Mose factis: sapientes vocat vel Astrologos, vel Philosophos, præsertim Magiæ naturalis peritos: maleficos autem, qui magiam illam quam supra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Iosephus libro secundo Antiquitatum, illi magi fuisse sacerdotes, apud Aegyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiæ sacerdotes.

doctes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophistæ, apud Græcos Philosphi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurraciones: vel modus quo operabantur, erat secretus & occultus, idè vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiacæ, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis & ritibus Aegyptiacis constabant; vel quia nō idem est genus & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophistas & Pharmacos, id est veneficos & incontatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *χρυσιαστές*, id est occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI
resisterunt Mose coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moyse. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina comperta habuisse ex antiqua certa que Hebræorū traditione, vel ex SPIRITVS sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex quo lib. volunt Paulum transcripsisse illorum magorū nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35.

in Mattheum, ubi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur. Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli rejicere ausi sunt, tanquam apocryphis videntem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit rejicere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poeta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgò putatus Ambrosius eundem illius epistolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici AEgyptiorum, qui arte Magiæ suæ virtuti DEI quæ per Moysen operabatur, emulatione commentitia resistere se posse putabant. Sed cum Moysi virtus in operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnere fateri coacti sunt DEVM in Moysen operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerans, reprobatur. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudeos: sed in eo præterea fallitur, quod istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum ex Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam, à cuius orta usque ad tempus istorum prodigiorum, non nisi quingentique anni fluxerunt; quin ab ipso diluio non amplius septingentis nonaginta septem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono ita scribit: Iannes & Mambres, AEgyptij erant, magicis artibus

adeo

adeò præpotentes, vt Musæo Iudeorum duci, viro DEO cõiunctissimo, soli resistere posse à cunctis AEgyptijs iudicati sint: multas enim calamitates quas Musæus AEgypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius libro 9. De præparatione Evangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradictò affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus, non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Palladius vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Macharius Iannem & Mambrem fuisse fratres, propter, magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & AEgyptios tunc temporis habentes auctoritatem atque potestatem: qui dum villi essent, intra quandam AEgypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximam aquæ puteum foderunt, sperantes fore vt post suum obitum in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum, profectusque; cum iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta Dæmones varijs formis, alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fremitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euanescentibus ingredienti iam in paradisum, occurrit Diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem factò

Memorabilis
historia.

CIR-

crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum, catena ferrea pendente ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil iotus habebant, fuerant enim arefacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QUAE MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum si-
mulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorū sententij in vtramq; partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptiacis incantationibus atque arcanis conuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quam is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tantum & imagines serpentum qui à Dæmonibus, serpentum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus, de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

Primâ opinio,
fuisse veros
serpentes.

MVLTI & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionib⁹ suis in Exodū quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Augustinus lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in lib. octoginta triū quæstionū quæst. 79. quem in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentarijs super 24. caput Euan-
gelij

gelij secundum Matthæum, & prima parte quæst. 14. art. 4. in eandem inclinât sententiam B. Bonauentura. Sententiarum, Distinct. 7. quæst. 2. Caietanus aded clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium minimè verti possit. hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus & Paulus Burgensis, & confirmari potest argumentis B. Thomæ desumptis ex prima parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo pluris & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponentes, & senserunt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Mosis hoc factum Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum, in responsione ad quæstionē 26. Quæ, inquit, à Mose facta sunt miracula, quia deum virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, vt qui serpens non esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circūueniant, Corpora enim videbatur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: sed Mosis veritas, men-

Altera opinio
non fuisse ve-
ros serpentes.

mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Moſis, inquit, factus eſt ſerpēs, verē animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autem deceptione ſerpentes, facilē deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes. hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap. 3. poſterioris epiſtolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtute Dei quæ per Moſem operabatur, commentitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundē Pauli locum explanās B. Hieronymus: Siçut, inquit, illi Magi artis magicæ præſtigijs Moſi, ſic nonnulli argumentorum fallacijs, chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Auſtoris ſententia fuiſſe veros illos Magorum ſerpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobati poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scriptura enim Exodi 7. iſdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpēs, pariter etiam ſerpentes Magorū veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuoraffe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aaron factum, deuoraffe ſerpentes ex Magorū virgis factos, non diceretur autē deuoraffe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti cap. octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſſe producere ciniphes: ex quo ſatis intelligitur, verē & non in ſpeciem tantum eos duo

priora

propria ſigna feciſſe. Moſes item detexiſſet fallaciam, ſi non fuiſſent veri ſerpentes. Quid quod ſcriptura vocat ſimpliciter ſerpentes, & ex nulla circumſtantia narrationis colligi poteſt eos non fuiſſe veros ſerpentes: nec repugnat fuiſſe veros, ergo probabile valdē eſt veros & naturales ſerpentes fuiſſe.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI FECERINT ILLOS ſerpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare poſſumus Magos feciſſe ſerpentes, ſanguinem, & ranas; duobus vel tribus in ſpeciem tantum & ſimulatē, duobus alijs, verē. Primò enim ſpecies & phantasmata virgarum & ſerpentum, aquæ & ſanguinis & ranarum quæ erant in phantasia, & imaginatricē facultate, Dæmones commouēdo & turbando ſpiritus in quibus erant illæ ſpecies, potuerunt facere, vt illæ ſpecies refluere ad ſenſum communem vel etiam ad ſenſum viſus; verbi gratia, primò ſpecies virgæ mox ea ſublata, ſpecies ſerpentis: ita vt videretur virga conuerſa in ſerpentē. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæſt. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemque in alijs fieri cernitur. Namque in ſomno motu vaporum aſcendentium in cerebrum, atque deſcendentium, reſluentibus ſpeciebus rerum ſenſibiliū ad primum ſenſitiuum, dormientes videntur ſibi & videre & audire: & vi morbi idē contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmo virtute aliqua naturali occulta, ſpectantium viſum ita inſiceret vel turbaret, vt viderentur eſſe quæ

H

non

non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit ut Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel alii de tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita ut virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, ut Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentis illis affingerent, & in illis motum qualis est verum serpentum, ipsi efficerent.

Qui negant illos serpentes Magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: non enim dixisset scripturam, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron, deuorasse serpentes Magorum: quomodo autè deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caietanus & Burgenfis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyra, nec Tostato, ita nec mihi sit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere

ser-

serpentes, sed tantum adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiarum præparationes, & quo formæ sunt nobiliores, eò plures & operosiores præparationes deposcunt: maior enim præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementis, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His positis, quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt, queramus an Dæmones prodixerint illos serpentes immediatè ex virgis: at materia virgæ est admodum remota & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex virga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus præmissis; at tot & tam variæ transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primò paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales virgis.

CAIETANVS ut vim harum rationum ab ipso, ut arbitror, præuisam effugeret, duo reperit effugia; alterum, est eo tempore quod effluxit, dum Pharaon vocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum

Caietanus
refellit.

est, licet agens naturale per se non possit ex virga & subito producere serpentē, tamen ut est instrumentum Dæmonis, illud posse; sicut motus & lumen cœli multa producant quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu ut alij vertunt dracones potuerint aliter generari quam ex semine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale ut est instrumentum vel hominis vel Angeli, possit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim & nobilior forma, præsupponit necessariò priores; & sicut inter formas, ita inter earū dispositiones, est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguinis naturaliter nō potest produci nisi in animalia, & per calorē animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis illa virgarum in serpentes mutatio.

RESTAT igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Tostato mihi que fit verisimilior: nam secundum eum modū defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerunt serpentes producti

ducti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, scripturam id dixisse non quod ita fuerit secundum veritatem, sed quia ita videbatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negant illos fuisse veros serpentes; & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpentis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, ut ostendimus, sed secundū speciem tantū; quare secundum eum, nec Magi proiecerūt veras, virgas, nec veræ virgæ sunt conuersæ in serpentes.

SED dicit aliquis, cur permisit DEVS vt Magi qui contradicebant Mosi, prodigia facerēt, cum ea res & diuinam virtutē quæ per Mosē operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animū magis in perfidia & inobedientia obfirmatum & obstinatum redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta Apostolorū, ita responder. Permisit DEVS Magis aliquod aduersus Mosē, ne Magus putaretur esse Moses: Permisit illos docere omnes quantum Magia imponat sensibus: vltra autē non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inquit, sine certamine clara esse victoria, & quod potentior est hostis, eò illustriorem reddit eius gloriam à quo se victum esse ipse confitetur: sicut Magi victos se à Mosē confessi clariorem eius gloriam effecerunt. Theod. in quæst. suis in Exod. quæst. 18. Ne quis, inquit, suspicaretur Mosē arte magica mira illa fecisse; permisit DEVS Magos similia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes iutereffet, tum euidentia rerum, tum etiam Magorum confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in

Cur Deus sit passus illa prodigia fieri à Magis.

Exod. 7.

Exod. 8.

113 DE MAGIA LIBER PRIMVS.

serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorum serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed non rursus possunt sanguinem mutare in aquam, sicut fecit Moses: producant ranas, sed eas auferre sicut Moses nõ possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipsi canere, nec vlcerum dolorem quo vehementer afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrem Mosem longè superiorem quàm ipsi essent, & diuinam virtutem quæ operabatur, artibus suis magicis præstantiorem confessi dixerunt: *Digitus DEI est hic.*

Vtrum nos, quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuque probabiliorem sententiarum, firmiterque rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendi; illecebra) commendatū lectori & probatum esse cupimus, expositus iam quæ ad propositi à nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.
(* *)

BENE-

BENEDICTI
PERERII LIBER

SECUNDVS.

qui est

DE OBSERVATIONE SOM-
NIORVM.

NON VNUM est genus nec vna formiorum ratio; quocirca nec par est omnium causa, ut æquè omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacræ literæ, alia, etiam damnant: quædã vero commendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt item alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porro somniorum tractatio, pulcherrimã per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed veriùs dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxie ac superstitiosè obseruant somnia, per magnè

gno est adiumento. His ergo rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quaestiones scitu maximè dignas atque viles hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI
SECVNDI QVI DE
Somnia.

Q P R I M A

*Q*uestio: An somnijs habenda sit fides.

II. De causis verorum somniorum.

III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.

IIII. Cur DEVS in somno arcana homines doceat.

V. Cur à DEO somnia dentur indoctis hominibus sapius quam sapientibus.

VI. Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.

VII. An licitum sit homini christiano obseruare somnia.

VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.

IX. An in somno vsus & voluntatis liber esse queat.

X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientia à Deo promissum ei & tributum est.

QVAE

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS HABENDA
sit fides.

N diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententiae: quamquam vno verbo ea quaestio posset expedire facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine quibitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est recordia, & videtur extrema vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciae. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorū dicatur. Quid enim esse potest magis ελογον & ἀδύνατον, quam omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo priscorum philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominū constare: hominem esse mensuram omnium & tale vnumquodque esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinoletò, siue sano, siue insano, siue vigilati, siue dormienti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici philosophi: qui nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati vim significanti, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quaedam somnia inania & falsa, quòd sint admodum tenuiter expressa, ob idque obscura, & ad intelligendū difficilia: & quia proper ambiguitatē,

Cic. in 2. de
Divinatione.
Omnia somnia
esse vera,
Prothagorae et
Stoicorum opinio.

*Xenophanis
et Epicureo-
rum opinio
omnia somnia
esse vana.*

varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò quòd ad eorum somniorum vim dispiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facillè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis philosophus (nascentis enim in Græcia philosophiæ propemodum æqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicureæ disciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatē sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somnijs, sic illi argumentabantur. Vna vis est eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. sed plerisq; somnijs non esse credendum, cōfessio est omnium: nihil ergo causæ est cur plerisque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adjice, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorum effectrices causas necesse est. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidem amica est ordinis & constantiæ; in somnijs nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autē maiestate alienū & indignum videtur, obire Deum, lectos dormientium, concurrere grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscentes, vel non recorderentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleti superstitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & ratione conuenientius, & Dei præstàtia dignius, atque vtilitati hominū consultius fuisset, visà dare non sordidis & indoctis hominibus, sed opti-

optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitiōem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

H A E C isti de somnijs balbutiunt, in totum, *Vera sententia de somnijs.* ea vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera sententia, quasi media insitens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce Solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quodq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruiētes, in quibus insident atq; inhaerent, rem in vigilia perceptarum reliquæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusque caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddunt visà & somnia, sed propter inordinatam eorum spiritum iactationem, valdè incompressa, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queat. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tem-

Pleraque somnia esse vana.

Causa somniorum.

tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inficitia, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, equè profecto ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerumque magis ipsa sunt inordinata, confusa, & monstrosa. Facere quidam, sed verè tamen, dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisque incredibilia, quam illi faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnijs, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludantur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanitates. & innumeri sermones.* In lib. item Ecclesiastici cap. 34. ita legimus. *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum, sic qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine perspicue declarat.

Multa somnia esse vera.

CAETERVM, vt plurimum somnijs abesse veritatem, fidemque non est negandum, ita quædam

dam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nam si nullis in somnis, quidquam veri & certi esset, inscianter profecto, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt ad eorum morbos dijudicandos curandosque tam subtiliter & curiosè obseruarent. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tanto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historia, clarissimis testatæ consignatæque monumentis, referatque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, Repetat memoria lector somnia Abrahæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochei, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus Poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, dum duas finxit portas, vnâ corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius libro 6. AENEIDOS, eandem sententiam expressit his versibus:

*Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris,
Alterâ candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes.*

Cur

Math. 1. & 27

Act. 16.

Homeri commentum ad significanda verorum & falsorum somniorum distinctionem.

Odys. 7.

Mac. libro 1.
cap. 3.

Cur autem poeta, veris somnijs corneam portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somnium Scipionis explanauit.

QV AESTIO II.
DE CAVSIS VERORVM SOM-
niorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, verã contēplemur. Verũ, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atq; nota internoscãtur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorũ somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in lib. de Insomnijs, duo statuit somniorũ verorum genera; alterum nominat diuinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignisque vel ad lætitiã & tristitiã, vel ad fœlicitatē & miseriam, siue priuatã, siue publicã, euentus portendere, horum autem somniorũ interpretationem, ex variis, rerumq; diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terq; ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut

Varie de som-
niorum cau-
sis, auctorum
sententiæ
Hippocrates.

Somnium Cy-
ri.

malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam vel contra inopiam atq; inanitatem, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorũ, aut corruptum, aut suo loco motũ, aut inordinatē & immoderatē agitatũ. Horum verò somniorũ obseruationem & coniectationē spectare ad medicũ, eamq; ad dirigendas ordinandasq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conuiuiũ, somnia vera & prænuntia futurorũ, à demonib⁹ proficisci existimat: dæmones enim esse medios inter Deũ, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cùm sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deũ namq; censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cùm hominibus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deũ, hominesq; siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirũ, dæmonũ munus & officium esse inquit, preces & vota hominũ referre ad Deũ, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq; diuinandi ratio, & prodigiorũ effectio, ad homines peruenit. Itaq; dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administratos: hominũ verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt ficto Apulei verbo dicã salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed antè Platonē etiã Empedoclis & Phythagorę fuit sententia: de qua & cõtra quã, in lib. 8. de ciuitate Dei. ca. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq; disputat Aug. Aristoteles in libello quẽ inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominib⁹ à Deo somnia. Vera autẽ somnia, inquit, vel esse naturalia quæ-

Plato.

Dæmonum
natura & omni-
nis secundum
Platonem.

Aristoteles.

quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, somno excitati ad bene agendum accommodare vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam DEVM, qui cum sit rerum omnium scientissimus & providentissimus, hominique beneuolus ac beneficus, quo fit homo cautior, dat ei somnia quæ sint ipsi futuorum indicia, & eorū, quæ agenda ipsi cauendaque sunt, documenta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuque colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurentia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiā causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus, enim hominis, exteriorib⁹ sensib⁹ per quietē cōlopit, & ab omni actione vacatibus, ipseque negotijs curisque omnib⁹ solutus ac liber, vegetior sit & habilior ad intelligendū, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominū notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete verò, clari⁹ ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad demones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, fæda, & fal-

Ssoiet.

Porphyrius
quid de veri-
tate somnio-
rum senserit.

& fallacia. Synesius multa disputat de Spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum poenas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hunc porro spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt eruntque simulachra imprimuntur, & in eo lucent tanquā in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autē, quo sunt vetustiores minus perspicua, minima vero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter fere obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia, significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus temperies & ratio, similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet præterea Synesius non parum conferre ad quietā & veraciā in somno visā percipiendā, bene præparare hunc spiritū phantasticum, moderato nempe victu, honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certē iturus cubitum, cantu & sono lyre somnum captabat, atque hac ratione ad bona lataque somnia accipiendā, se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnā, tranquillitati mentis verā quærentis con-

Synesius mira
sed falsa tra-
dit de spiritum
phantastico.

Mos Pythagoræ.

trariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Syne-
sio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Pla-
tonicorum figmenta, vel ipsis poetarum fabulis
inania veritatis, atque incredibilia.

SE D, vt aliquid etiâ ex auctoribus Ecclesiasti-
cis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro
Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

D. Gregor. sex
causas somni-
orum tradit.

Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel nanitate cor-
poris somnia existunt, aut ex antecedentibus diuinis
cogitationibus & curis: aut ex illusionibus demonum, aut
ex cogitatione hominis simul & illusionibus demonum, aut
ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione ho-
minis simul & reuelatione Dei. Easdem sex cau-
sas somniorum, cum idem Gregorius cõme-
morasset in lib. 8. Moralium, cap. 13. mox eas
aptis diuinæ scripturæ sententijs & exemplis
illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima,
quæ diximus somniorum genera, omnes experimento
cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis
inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto
hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura di-
xisset, Ecclesiast. 34. Multos errare fecerunt somnia,
& illusiones vana, vel certè in Leuit. cap. 19. non esset
scriptum, Nō augurabimini, nec obseruabitis somnia.
Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostenditur, quæ
augurijs coniunguntur. Rursum nisi aliquando ex co-
gitatione simul & illusionibus procederent, Salomon mi-
nimè dixisset Ecclesiast. quinto capite, multas curas
sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex myste-
rio reuelationis orrentur, ostendit Genesios 31. præse-
rendum se fratri suo, per somnium non videret, nec
Maria sponsam, vbi abiato puero in Aegyptum fugeret,

per

per somnium angelus admoneret. Rursum, nisi aliqua
ad somnia ex cogitatione simul & reuelatione proce-
derent, nequaquam Daniel visionem Nabuchodonosor
edifferens, à radice cogitationis inchoasset, dicens:
Tur rex cogitare cepisti in stratu tuo quid esset futu-
rum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur
somnia, sic ab alijs proditum est.

EG O causas somniorum, quæ ad significandum
aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione, dili-
genter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuo-
cari posse animaduerti.

Quatuor cau-
se verorum
somnia sunt.

PRIMA causa continet aliquam corporis af-
fectionem, quæ in ipso corpore præpoller, ac præ-
ualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusque humor,
aut sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum &
corruptum immoderatè iacet in corpore. Ga-
lenus in libro de Præfagijs, quæ ducuntur ex so-
mnijs, narrat quendam somniasse alterum crus fa-
ctum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illum
ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui
instante crisi sudaturi sunt, sæpe somniant se suda-
re, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flu-
mine lacuue natare. Illud quoque nonnunquam
vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut pati-
mur, etiâ somniemus, vt qui in somno sudant, aut
febri corripiuntur, itidem se affici somniant. Pro-
ditum est à Plinio in libro septimo, capite quin-
quagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem
amisisse visum, idque cum sibi accideret, etiam ip-
sum somniasse.

Prima causa
aliqua corpo-
ris affectio.

ALTE RA causa somniorum spectat ad ali-
quem vehementem concitatumque animi affe-
ctum & perturbationem, amorem dico, spem, perturbationem

Secunda cau-
sa verorum
somnia sunt.

metumque & odium. Nam qui ardentè amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus & terrificis in somno visis sæpè turbantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quæ agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasque: miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis, inquit, canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem hæc causa antecedentes vigilantium curas & sollicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ, caput. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponerè somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis, omnique cupiditate perdendi funditus imperium Romanum flagrabat: quod autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cum igitur varijs super eare cogitationibus ac deliberationibus æstuarè, visum habuit in somno, mirè proposito suo, votoque respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitque ne respiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pavidus primò Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanum ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quivit, respiciensque vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, bellu-

Somnium Annibalis Italiam vastitatem portendens.

belluam vastam & immanem, multis circumpliatam serpentibus, quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruententem: cælum item nigerrimis, vnde quaque occæcatum nubibus, densosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portentum esset, respondit ille, vastitatem esse Italiam, pergeret ipse porro ite, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretque in occulto esse fata. Atque hoc quidem somniura ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobavit: plus enim mali Annibal Italiam attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati demonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundam somniorum demonem architectum, atque effectorem, eò liquet quod ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, ut ea magorū, augurū, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs Nimirum non aliam ob causam, ut interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia demon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosque non tantum vanè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim demonem genibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumento Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai:

Tertia demonum calliditas.

Quædam somnia mitti à demone.

*Somnium A-
lexandri Ma-
gni.*

*Duo genera
somniorum
demonis.*

arai: nam vt apud Philostratum, Pausaniā, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus afflictabantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborū curationes per somnia præscribere consueuiffe. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexander, somnoque sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulque commonstrantē, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum multosque milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæstita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum demonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim demon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatæ turbatisque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò nimirum inflammantur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

DE P L I C I T E R porro, & quidem satis probabi-

babilitèr, cõiectari potest, quæ somnia missa sint à demone: primò quidem, si frequenter accidunt somnia significantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad utilitatem, vel insigne, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum cõferat: eorum somniorum auctorem esse demonē, non temerè crederetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuiere superstitione quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obsæcra, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæpenumerò contingant, ea proficisci à demone, nò immeritò existimabitur. Dæmō enim conatur impuris somnijs polluere ac sedare dormientiū corpora, vt eius foeditatis, etiam animos expergiscētium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltem curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionē, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolice calliditatis & malitiæ, luculentissimū in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus Martyr, in responsione ad quæstionem vigesimam primā Orthodoxorum, disertè docteq; sententiam suam exposuit. Nam cùm hæc sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæstionem ita respondet, vt nos hic diximus. Restat quarta & vltima somniorum causa, quam diuinam ritè nominare possumus: cuius potissimū gratia omnis hæc nostra instituta est disputatio, huic enim, vel declarandæ, vel illustrandæ, adhuc prædicta deferuiunt. Somniorū

*Quomodo inter-
nosci possunt
somnia
demonum ab
alijs somnijs.*

*Quarta causa
somnia
diuina.*

autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, plura h. possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Caterum vt vis & natura diuinorum somniorum plenius planiusq; cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra illibataque referuabo.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo mis-
sum, necne.

Duplex ratio
cognoscendi
diuina som-
nia.

DVPLICITER, prout nunc mihi, succurrit, deprehendi potest quod nam à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significatur: nimirum, si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessus ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt, quæ vocantur in scolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia obliuiscunt, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem continebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atque commotione, qua DEVS sic mentem illustrat,

sic

sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiore facit, vt Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquidò iudicet, vt id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atque reuelationes, ipsas visionum voces & imagines, quondam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusione patiantur. Nam si erga hac mens hominis cauta non esset, per deceptionem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera predicere, vt ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentius tractatam, in libro 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque statim citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic enim somnis à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, vt ea somnia, & vera & diuina esse intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. c. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HÆC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis modis fieri solebat. Nonnunquam enim DEVS per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de

Memorabilis
sententia D.
Gregorij.

Varijs modis
Deus afficit
homines per
somnia.

I 5

Abi-

Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos: *Terrebiu me, inquit Iob 47. per somn'a. & per visio- nes. horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem De v s ad magnum quidpiam & arduum subeundum, certam sp̄e prosperi exitus præsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuere beati Ioseph & Magorum somnia: huc spectant illa verba, quæ sunt in cap. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erud. ens eos, instruit disciplina* Quin etiã solebat olim Deus spiritũ propheti- cū nōnullis in somno largiri: nam in lib. Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.* Et apud Ioēlem in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuisse à DEO promissũ in somno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonstrata est per somniũ, id quod adolescēti Ioseph, & Mardocheo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus: cuius generis fuere somnia Abræ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Varijs modis diuina cōtra- gunt somnia.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contingunt, interdum cum magna corporis &

ris & animi commotione & horrore, sicut accidit Abræ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum est alicui somniũ, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor a- nimaduertere licet. Danieli tamen, cæterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuq; rerum, veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta & obscura, per varias similitudines rectè aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septē spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec nō & pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc, interdũ videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè DEVS vltro mittit somnia, nonnũquam etiam rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima precatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinē in rebus maximè dubijs atq; grauissimis, consulendi Deum, vt quod verum esset, aut quod factu esset opus, per somnia indicaret, ex cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Postremo

Genes. 15.

Daniel. 2.

Genes. 41.

Genes. 37.

Matthæi 1. 9.

2.

Act. 16.

Genes. 41.

Daniel. 2.

Genes. 40.

Genes. 21.

3. Reg. 3.

Matthæi 1. 9.

Act. 16.

Daniel. 2.

quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod, in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratam, illud quoque Scipionis AEmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANAS
sua hominibus referet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ providentiæ, & mysteria rerum cœlestiū, non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam tangit Hippocrates in principio libri de insomnijs, animum hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauib; distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque cœlestium consideratione auocari, incertis præterea fluctari deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstuarè, qui non sinunt eum, quod verum & rectū est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus

Quinque causas cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

nibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibi que attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes, accipimus ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligentur expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reijciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examē accipit, paratior promptiorque ad visis diuinitus datis credendum, atque obsequendum. Constat autem inter omnes qui de rebus diuinis scripserunt, ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuque percipiendas, satius esse agi & regi hominem extrinsecus, quam ipsum agere se, & auditorem esse potius, quam arbitrum, & æstimatorem, denique simpliciter credere potius, quàm causas credendi disquirere & expendere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ sit ex somnijs, desumpta est: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinsecus pulsatur & ciatur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerque in ipsum imprimi, atque alitè in eo inharere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietem, atque omnium, quæ animi intentionem re mittere solent,*

Habilior enim animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

Aristoteles

vacuitatem, tunc enim sensibus somno confopitis languenteque corpore, quæ extra sunt, nequaquam sentiuntur. Quapropter opportunissimè Deus eo tempore docet hominem sine vlla eius perturbatione, sine aliorum hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione: præsertim autem, quia quò magis animus noster à sensuum cõsociatione, & corporis contagione abstrahitur, tãtò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno autem, qui est imago quædam & representatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari à consorcio corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quãtò sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alijs quicuius homo: quippè homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires ac facultates summum imperiũ, & efficacitatẽ habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerors quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audet inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli contingere. Vna inquit, est natura hominis:

*Contra Auer-
vorem.*

VIII

Vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internũtj sensibus, varijs item præceptis experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si præter communẽ, & vsitatum discendi modum, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cum u multo sit facilior, atque præstantior, ille alter quò difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namque & natura nei frustra qui quam faciunt, & de ijs, quæ possunt fieri, quòd melius & præstabilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalem, aut esse frequentem, & vsitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitia diuinarum rerum, & inpietatis fonte redundantia, quàm sint inerudita, obtusa, falsaque, satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumque Prophetarum, quib⁹ multarũ rerum scientia subito data est à Deo: quin etiam Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodus proditum est, subito diuinitus edoctos, Moysa cum tabernaculum, simul cum omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte perfecisse.

*Gen. 2.
3 Reg. 3.
Exod. 31*

(*)

QVAESTIO

LIBER SECVNDVS
QV AESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR
*obscuris & indoctis hominibus, non autem
sapientibus.*

Et hoc Aristoteli & Cicero.

*Cur Demones
somnia olim
dare soliti fu-
erint non do-
ctis & pruden-
tibus, sed im-
peritis, & cō-
tempnissimis
hominibus.*

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. Nam, si qua somnia, inquit, darentur hominibus à DEO, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque praestantibus dari, par erat. In quo fefellit eos, quod distinctionem diuinorum somniorum, eorū dico quæ verè diuina sunt, ab ijs, quæ nō sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò Dij Gentilium, quos fuisse demones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant. Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, nō dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne ille eorum somniorum, vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cōtemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsi que discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idque ad credendum quiduis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à vero Deo missa sunt, ea legimus plerumque data

data viris sanctitate, ac sapiētia eximijs, vt Abrahae, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiā nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentiae praestantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremque ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res caelestibus doctrinis, diuinisque illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludunt. Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipue causa, neque cum intelligentia eorum somniorum data sunt: quo scilicet illi, eorum interpretationem, cum apud suos sapientes inuenire non possent, at veri DEI cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratione verum DEVM agnoscerent, ac venerarentur, eiusque seruos in admiratione & honore haberent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestè declarant.

*Cur quedam
somnia etiam
impijs homi-
nibus à Deo
sint data.*

QV AESTIO VI.
CVR DIVINA SOMNIA NON NVN-
quam sint obscura & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tantum occulta, sed etiam

*Astutia de-
monum in
dandis som-
nijs futura si-
gnificantibus.*

*Quatuor cau-
se cur inter-
dum diuina
somnia sint
valde obscura*

etiã ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cau-
sas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc est
dæmones, quia certam futurorum euentuum sci-
entiam habere non poterant, ad significanda futura,
dabant illi quidem non rarò somnia, sed obscura
tamen, & ambigua, quæque ad diuersos, etiã cō-
trarios euentus facile detorqueri & applicari pos-
sent: vt ad quodcunq; cecidisset, somniū quadrare
videretur. Quod si somnia euentis minimè respō-
derent, id non falsit: ei somniorū, sed interpretū in-
scitijs, qui somnia propter obscuritatē & ambigui-
tatē non ritè essent interpretati, adscriberetur. At
verò somnia, quorū auctore fuisse Deum ex sacris
litteris cognouimus, sæpenumerò distinctè & ex-
plicitè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abime-
lech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, beati Io-
seph, & trium Magorum. Non est tamen negandū
quædam somnia esse data testè & obscurè, sed ho-
minibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intel-
ligentiam eorum somniorum, cum non ab alijs,
quàm à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei
seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac
veneratōne prosequerentur. Si quæ verò somnia
etiã se ruis Dei obscura data sunt, propterea id fa-
ctum est, vt eorū sensum atque intellectum, iun-
cto illi studio, assidujs precibus, multisq; lachrymis à
Deo flagitantes, tandē impetrarent, & propter dif-
ficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorē
haberent. Denotatur præterea obfcuritate somni-
orum, earum rerum, quæ significantur somnijs, ob-
fcuritas. Adde quòd per imagines, & similitudi-
nes, breuissimè plura & sublimiora mysteria si-
gnificantur, quàm si apertis & proprijs fuissent ex-
pressa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia
quàm

quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuc-
hodonosor in quiete visa, adumbravit, quæ si fu-
issent proprijs verbis efferenda, vix longissima o-
ratione declarari potuissent. Denique Deus non-
nunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta
& incognita, quòd ad nimirum, ipso euentu, re-
rumque successu, eorum veritas agnoscat & cō-
probetur: quod in duobus illis Iosephi somnijs,
promotionem eius ad summam potentiam & di-
gnitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO
homini, obseruare somnia?

DVAE tanguntur his vèrbis difficultates, &
prior quidem est, an sit fas Christianis, cu-
riosè somnia obseruare: ad quam facilis
est, & in promptu responsio. Etenim quædam so-
mnia licitum est obseruare, quædā verò minimè.
Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corpo-
ris affectionem aliquam, morbosque tam animi,
quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam a-
nimi, quàm corporis obseruantur & expèduntur.
Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant,
conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex
causis accendant, vt vel noti effectus ignotas nobis
causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem
aliquam ineamus eam à nobis molestiam depel-
lendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpa-
tum. Legimus enim apud Cassianum in collatione
22, veteres illos monachorū magistros & rectores,
in perquirendis, & excutiendis quorundā somnio-
rū causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare

*Quatuor cau-
sa se cur inter-
dum diuina
somnia sint
valde obscura*

somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinet ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt supersticiosum, nec vt vanum damnari debet. Denique somnia quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia, considerare num à dæmone nobis subiiciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionē eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderari num à Deo nobis missa sint, non est supersticiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ fatagentis, atque solliciti.

At verò, cuiuscunque somnij, quoquo modo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortuito eueniat, putare habendam esse rationem, curamque suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā partem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuque auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuter. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsque sacrorum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ DEVS in sua solius potestate posuit, arrogans & impia est curiositas. Putare autem certa futurorū signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum

fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultos, impijs, & absurdis opinionibus esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuscumlibet scænijs significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquam impium: vel deniq; à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuscumlibet hominibus, præmōstrari futura, quod esse absurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normam dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad omnia, actiones, & negotia, vel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalè illam Stoicorū, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quod si merito vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur: eò magis profecto, reprehendendi sunt supersticiosi somniorum obseruatores, quo magis astra dignitate naturæ, æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

(*)

Maiores vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QV AESTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE IN-
terpretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandū, & obseruatione, atq; interpretatione digna sunt, ea non cuiusvis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertium & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleat, discernere: similiter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominesuè, an equi, an aliarum rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniectior, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, ingeniorum item, studiorum, morum, propensionum quæ in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multisque confirmatam experientis noticiâ sit adeptus, quasi venas omnes rerum civilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet

patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditum. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt nisi spiritum Dei.* Presertim vero cum diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maximè territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus, est Daniel, *Mysterium, quod rex interrogauit, magi, arithmetici, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.*

Daniel. 2.

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè non cõtingere hominibus, nisi aut primo, aut extremo somni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi potusque vaporibus occupatus, & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporumque discussa caligine, ex illis sordibus emergens animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea planè abiiciebant, rati non esse cõtinentaneum, animo tunc obruto & demerso, dari cælitis somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iam expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa Deoque auctore digna indicantes, ponderanda sibi & interpretanda suscipiebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. libro secund. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitionis AEGYPTIORUM sacerdotum

Iamblici opinio, de tempore quo diuina somnia contingant hominibus refutatur.

observationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunque enim vult, quandocunque, & quibuscunque vult, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, imo etiam sine tempore, sedare subito agitationem humorum, tranquillare spirituum animalium iactationem, purgare phantasmia, mentem illustrare, animumque ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QV AESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RATIONIS, & voluntatis esse queat.

Sapè in somno liber est rationis vsus.

SAEPE NV MERO in somnijs, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easque vel componit inuicem, vel disungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiã ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimque reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifestè demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum opus

Nunquam in somno est perfectus liberi arbitrij vsus.

opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sed dominus, sui atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

QV AESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO donum sapientia à Deo promissum ei, & tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. libro Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseque, vt peteretur ab ipso quodcunque omnium maximè optaret: ipsum autem petiisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamen, principibus huius mudi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionem vsque adeo placuisse Deo, vt summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ nõ postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vltum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientia munus promereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illam Salomonis in somno

Solutio triplex.

petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur non nihil dura, & contorta responsio. Quocirca subiiciā alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiā factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantū dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, supra dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somnium, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigilauit Salomō. & intellexit, quod esset somnium.* quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones proponit quæstiones tradit Diuinus Thomas in 1. 2.

quæ-

quæstione 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maxime probatum est. Dicimus, cum Salomō tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnium, quemadmodū scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, quæ spiritualia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorū vtilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificencia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solum impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiā supra ipsius votū, & reliqua bona, præter votū ipsi, largissimè dona-

151 LIBER II. DE OBSERVAT. SOMNIOR.

donauit. Verum hæc nostra de somnijs disputa-
tio, hunc habeat terminū: vereor enim ne si lon-
gius producta sit, molesta & odiosa lectori esse
incipiat. Quemadmodum enim somnus, quoad
quietus & placidus est, membra dulcissimè refo-
uet ac recreat, viresque reficit, ac redintegrat, si
tamen in eo nimis longa nimisque seria, & graui-
a contingant somnia, corpus pariter atque animum
languefacit, & debilitat: sic omnino cauendum
no'is fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio,
præter modum longa, i'gratiam perderet le-
gentium, & quam ex ipsa forrasse
voluptatem ceperant, in fasti-
dium odiumque con-
uerteret.

(*)

BENE-

BENEDICTI
PERERII LIBER

TERTIVS.

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
LOGICA.

ANTA est Astrologorum (qui
vulgo Iudiciarij appellantur) vel
impudentia, vel amentia, vt etiam
sibi diuinam scripturam suffraga-
ri, suæque Astromantiæ fidem &
auctoritatem firmare iactent. Ete-
nim verba illa quæ dixit DEVS creans luminaria
coeli; *Et sint in signa & tempora, &c.* ad suam re- *Genes. 1.*
ferunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi
profidentur ex obseruatione siderum futura rerū
euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Am-
brosius aliique permulti Patres in explanatione
eorum verborum, benè longam & accuratam in-
refellendis istiusmodi Astrologorum prædictio-
nibus orationem posuerunt. Quorum nos Patrū
exemplis prouocati, & grauissimis DEI senten-
tijs contra Astrologos multifariam in diuina scrip-
tura proditis permoti, quin etiam iustissimo ad-
uersus Astrologos odio, propter fraudulenta &
perniciosa eorum figmenta, incensi, librum hunc
ad

ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque utilem fore existimauimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidè & eruditè Ioan. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atque vberi versemur argumento; eò tamen breues erimus, quod non omnia quæ disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cœlestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astra non solum non esse causas efficientes rerum futurarum, verum nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nonnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM QVÆ
SINGVLIS IN PRAEDICTIS
capitibus explicantur.

CAPVT PRIMVM.

1. Sententijs diuinæ scripturæ; antiquis item Ecclesiæ institutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi.
2. De vanitate oraculorum Apollinis.
3. Cur Dæmones prædicendo futura sæpè fallant.
4. Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate Astrologiæ iudiciariæ.

5. Quam

5. Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.
6. De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorum sententijs.

CAPVT. II.

7. Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.
8. Aduersus fictitiæ antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.
9. De noua stella quæ superioribus annis visa est.
10. Quam sit difficile aspectuum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.

CAPVT III.

11. Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac prædicere futura contingentia.
12. Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiæ causarum particularium ad prænoscentes earum effectum.
13. De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.
14. Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.
15. Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.
16. Quam sit vana ac inutilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.
17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.
18. Vanitas & falsitas multarum prædictionum astrologicarum.
19. Errores Astrologorum in Chronologia.
20. Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.
21. Cui generi hominum irrideant prædictiones Astrologiæ, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.
22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciariæ.
23. Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certæ causæ omnium quæ ei eueniunt sunt.

24. Vtrum

LIBER TERTIVS

- 156
24. Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in oriu homi-
nis ad diuinandum.
25. De vanitate Astrologorum diuinationem suam exten-
dendum etiam ad ciuitates, non solum ad ho-
mines.
26. Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stir-
pibus & alijs animantibus ex obseruatione astro-
rum vaticinentur.
27. De antiquitate istius Astrologie apud Aegyptios &
Chaldeos.

CAPVT IV.

28. Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint certa signa
omnium futurorum.
29. Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium
rerum humanarum.
30. De natura & varietate signorum.
31. An cometæ signa sint humanarum rerum.
32. An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiã
necessario inducant & astruant. Fatum.

CAPVT V.

33. De quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam
Astrologi vera predicant.
34. Instinctu Demonum agi nonnunquam homines ad di-
uinandum.
35. Quot modis Dæmon futura prænoscat, & hominibus
præmonstrare soleat.
36. Quot modis & quàm grauitè peccent, qui Demonum
vel istorum Astrologorum opera viuunt ad diui-
nandum.
37. Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos
esse.
38. De usu sortium apud Antiquos ad diuinandum fu-
tura.
39. Permissu DEI, nimis cupidus sciendi futura, laqueus
Demonum irretiri, & variis ac perniciosis errori-
bus implicari.

40. Multos

DE DIVINAT. ASTROLOGICA. 156

40. Multos diuinare futura; magis ex prudentia & vsu re-
rum humanarum, quàm ex arte astrologica.
41. Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium As-
trologos, interdum conducere vt eorum prædicta
vera cadant.

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM
diuina Scriptura, disciplina Ecclesiastica, ac
doctrina Theologica esse contra-
riam.

CAPVT PRIMVM.

- §. 1. Sententijs diuina Scriptura; antiquis item Ec-
clesia institutis & exemplis; rationibus etiã The-
ologicis refelluntur Astrologi.

LAMAT multis in locis diui-
na Scriptura certam futurarum re-
rum præscientiam & prædictione
non esse hominum sed ne dæmo-
num quidem, verum vnus DEI
propriam. Quapropter apud Isaïam cap. 41. ita
scriptum est. Annunciate quæ ventura sunt in futu-
rum, & sciemus quia dñs estis vos: & cap. 44. Ego
sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & ha-
uiolos in furorem vertens, conuertens sapientes re-
erorsum, & scientiam eorum stultam faciens: cap.
autem 47. deridens Deus Babylonios & Chalde-
os syderalibus suis obseruationibus præfidentes.
354, inquit, cum incantatoribus suis, & cum multi-
tudine

iudine malefactorum tuorum, in quibus laborasti ab
adolescencia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possi
fieri fortior. Defecisti multitudine consiliorum tuo
rum: sicut & saluent te Augures coeli, qui contempla
bantur sydera, & supputabant menses, ut ex eis an
nuntiarent ventura tibi. Et paulò ante dixerat:
Sapientia tua & scientia tua, hac decepit te. Hiere
mias quoque. 10. monet Iudæos ut Astrologicas
obseruationes pro nihilo ducant, nihil enim sibi
à stellis vel sperandum vel timendum esse. sic au
tem ait: *Iuxta viam gentium nolite discere; & à signis
celi nolite metuere quæ timent gentes: quia leges po
pulorum vana sunt.* Salomon autem Ecclesiast. cap.
10. scientiam futurarum rerum denegat homini,
Ignorat homo, ait ipse, quid ante se fuerit: & quid
post se futurum sit quis poterit iudicare? idem cap. 8
eiusdem lib. Homo, inquit, ignorat præterita, &
futura nullo scire potest nuncio. Liqueat igitur diui
nationem astrologicam in sacris literis contem
ni, derideri, ac reprobari.

Decreta Ec
clesia contra
astrologos
Indiciarios.

Alexander
Papa.

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudi
cium Ecclesiæ, ut par erat, mirè congruit. Semper
enim Ecclesia inde usque à primordiis suis, Iudicia
rios Astrologos odit, fugit, damnauit. Extant ad
uersus ipsos plurima & seuerissima decreta Eccle
siæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum
cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Con
cilio Bracarensi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in
assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur A
lexander Papa huius nominis III. quendam presby
terum qui semel duntaxat consuluerat Astrologū
de quodā furto in Ecclesia sua facto, in vnum an
num priuasse altaris ministerio. Crebras ite re pe
rimus

rimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astro
logos, quos illi nunc Chaldaeos vel Genethliacos,
aliàs Mathematicos aut Planetarios appellat, dis
putationes, ex quibus apparet quā fuerit maioribus
nostris genus hoc hominum exosum & abominatū.
Multa contra illos disputat Basilius hom. 6. in Ge
nesim, Chrysostomus & Gregori⁹ Magnus in cap.
2. Matth. sed præter ceteros August. lib. 2. super
Genesim ad litteram cap. 17. lib. etiā 2. de doctrina
Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus
capitibus, subtiliter tamē & copiosè primis aliquot
capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodē pertinet quæ
cōtra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. ca.
9. de Præparatione Euan. argumentatur Eusebius.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apo
stata, qui in libris quos aduersus Christianos effu
diuit, probare voluit, ex his quæ scripta sūt in cap.
15 Genes. Abraamū & Astrologiam & aruspiciam
coluisse. Astrologiā quidem eius, significari putat
illis verbis: *Eduxit Deus Abraam foras, & ait illi,
Suscipe cælum & numera stellas si potes: Sic erit seme
n tuum.* Aruspiciæ verò scientiam eius, illis etiam
verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennē, &
capram trimam, & arietem annorum trium, turtu
rem quoque & columbam. Qui tollens vniuersa hac,
diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra so
altrinfecus posuit: aues autē nō diuisit. Descēderuntq;
volucres super cadauera, & abigebat eas Abraam.*
Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis &
seruitutis posterorum eius per quadringentos an
nos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furo
rem, egregiè cōfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius
operis quod aduersus Iulianū edidit. Alij fidē huic

Basilius
Chrysost. Gre
gor. homil. 10.
super Euang.
Augustin.
Euseb. Caf.

Iuliani Apo
stata calum
nia.

Iuliani Apo
stata calum
nia à Cimillo
repulsa.

Matth. 2.
Chrys. hom. 6.
in Matth.
Greg. hom.
10. in Evang.

Argumentis
ex sacra The-
ologia ductis,
astrologica
divinatio re-
felliunt.

vanissimæ, astrologiæ asserere & astruere conan-
tur ex illa stella quæ nato Christo aparuit, cuius
aspectu excitati tres illi Magi, ductuque ad ado-
randum Christum venerant. Sed istos manifestis
argumentis Chrysostomus & Gregorius in homi-
milijs super illud Euangelium scriptis, redargu-
unt & conuincunt.

Cæterum, errorem Astrologorum etiam ratio-
nibus ex doctrina Theologica contextis refutare
possumus. Principio, *Nemo* ut ait Paulus 1. Co-
rinth. 2. *novit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis;*
sed homo nescit quid ipsemet post multos annos
aut etiam dies acturus sit: nam ut inquit Scriptu-
ra, Proverb. cap. 27. *Ne gloriaris in crastinum, i-*
gnorans quid superventura pariat dies: & Non est
via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus
autem disponit. Est namque non modò quorum-
libet hominum, sed etiam Regum cor in manu
Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipse-
met homo nescit quid futuro tempore facturus sit,
quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde,
ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res fu-
turas: si enim futura omnia dæmon sciret, nunquā
profectò impulsisset Iudæos ad crucifigendū & oc-
cidendum Christum Dominum quippe prævidisset
per crucem & mortem Christi, imperiū quod
tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum
& funditus evertendum. nec sanè dæmon tentaret
& infestaret servos Dei à quibus in tétatione vin-
citur, ne videlicet propter victoriam tétationū
crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius
est superbia & invidia, torqueretur.

§. 2. De

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

Hoc etiam patet argumento oraculorum, quæ
olim reddebant dæmones, cuiusmodi erant res-
ponfa & oracula Apollinis delphici quondā apud
Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad divina-
tionem astrologicam pertinuisse, locuples auctor
& testis est Porphyrius in libro de Oraculis (re-
fert autem hoc Eusebius libro 6. de Præparatione
Euangelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dii ceu
fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu
ita esse futura significare; id quod maximè Apollo
multis responsis aperuit. In hisce autem oraculis
& divinationibus sæpè mentitum esse Apollinem,
idem auctor est Porphyrius; exquisitam enim fu-
tutorum cognitionem ait non hominibus modò,
sed multis etiam deorum cõprehensibilem esse.
vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed
non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera
respondere non posse, homines tamen ex amentia
perseuerant vrgere & cogere eos vt respondeant.
Apollo igitur delphicus, cum eiusmodi esset cœli
& continentis affectio vt verum prævidere non
posset, retine, dicebat per Vate, vim istam, & po-
tentia verba hæc ne proferas; falsa enim dicam, si
coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit A-
pollo, stellarum mihi via dicendum præstat. De-
inde, concludens Porphyrius ait, Manifestum iam
fecimus vnde falsitas ad deorū oracula subrepat.
Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in lib. sexto
de Præparatione Euangelica, cap. 4. Eusebius cõ-
memorat. Fuit etiam olim quidā Oenomaus, vir
apud Græcos tam philosophia quā eloquentia no-
bilis, qui responsis delphici Apollinis sæpè delu-
sus atque deceptus, diligèter & curiosè collegit

Porphyrium.

Oenomaus re-
hement & al-
sertus orach-
culorum Apol-
linis consi-
rator.

L 3

quam

quamplurima eius oracula, eaquæ vt vana, futilia & falsa confutauit, vt refert Eusebius libro 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*

QVATVOR porro, ob causas vsu venit in prænuntiando futura falli dæmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum mutabile & ad omnia flexibile & planè liberum, nõnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroque arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere constituerat & prædixerat, prohibente impediēteque Deo, non possit exequi. Denique, multa DEVS solet aliquando præter communem ordinem naturæ, præterque generalem suam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebrò dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cum in eo vel dæmones falli sæpè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docēt, ne ipsos quidem spiritus cælestes ac beatas mentes quæ liquidò cernunt & clarissimè vident Deū, tenentque perfectissimam cognitionem cælorum cunctarumque rerum naturalium, certò scire futura quæ nimirū pendent ex libero arbitrio; nisi earum rerum DEVS singularem ipsis notitiā imperiat. Cuius autem amentia est, Astrologis tribuere quod nec Angelis nec beatissimis mētibus concessu est?

§. 4. *Non*

§. 4. *Non posse veritatem Christiana religionis coherere cum veritate astrologia Iudicaria.*

SE D illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio & disciplina vera est, vt est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum, vt quam illa vanitatis, falsitatis & impietatis perpè damnavit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesque propemodum gentes suo imperio subiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cælo proueniunt ac pendent, necesse est tantam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamque propensionem tantumque studium, ex insigni aliqua & præpotēti cōstellatione prouenire: quare cælum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa & detestabilis quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima & inculcata, nec laude tantum sed summa etiā admiratione dignissima, hinc necessario efficeretur, ab eadem cōstellatione proficisci bonum & malum: malum quidem, propter falsitatem doctrinæ Christianæ; bonum autē propter vitam quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei nostræ & clarissimum diuinæ prouidentia argumentatio.

L 4

men.

Egregia ratio
aduersus A-
stromantiam.

Præclara ar-
gumentatio.

mentum illud est, quæcumque circa Christū Dominum & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis antè sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū omnia propriè, distinctè, explicatæque prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimū nostræ religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturā & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit. qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idque cuncta hominum opera facta, casus & euenta ex cœli obseruatione præsentiri & prædici posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materiale & mortale esse animū nostrū, nullumque esse liberum arbitrium, nec talè esse prouidentia Dei, qualem Fides nostra prædicat; mysteria itè Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad coelestes nihilominus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinationi consequens est, neglectio & prætermisio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum.

Caietanus in Summula vbi agit de astrorū obseruatione, simillima docens eorū quæ diximus verò magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorum obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ mysteria sunt, tanquam subsint coelestibus causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quæ-

*Caietani bre-
uis sed vera
& memora-
bilis aduersus
prædictiones
astrologorum
sententia.*

rantur vel habeantur vt certa ex caelestibus causis: tertio, si electiones suas quis subijciat coelestibus causis tanquam legi illarum, ita vt vitam & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis, quæ super cœlos est, immutare potens etiam ipsos cœlorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super cœlum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatē gratiæ, legis diuinæ, ac humanæ mentis qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut erraremus subijciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris; ita quod haberemus impetus passionum pro lege: ita vilificamus nos, si inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli. conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudicariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentarijs super Psalmos dixit Augustinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiam professum, postea poenitentem professionis suæ, cupientemque reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni poenitentia præmissa, non recepit. verum sententia Augustini, quod ea maxime attingit id

Notabilis oratio quam habuit Augustinus in reconciliatione cuiusdam Mathematici cum Ecclesia.

Psal. 4.

quod nunc agitur, totidem verbis hic asseribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sistetur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano & fidei poenitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi quod bonum est, & non faciendi quod malum est. Iste dicebat quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum non faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominū viquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & queritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium & multorum hominum interitum: se aliquādo à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum poenitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, cap. 19. quia multi perdit, id est, talium artiū homines & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, vt pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc utique propter gloriā Dei, ne tales etiam perdit desperarentur ab illo qui noui: querere quod perierat. Perierat ergo iste, nunc quæsitus, inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem

ignem missis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim coepit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquando tamen admissus est ne periculosius tentaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologica non secus quàm ars magica, reprobata, vitata & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro *B. Epiphanius* de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum *Scripturæ* interpretē ob eam maximè causam fuisse à Patribus ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatē obseruationibus ceterisq; diuinationibus astrologis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod *Origenes* originem in Commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Preparatione Evangelica, cap. 9. tradit Eusebius. sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quam vim Fatum appellant, verum etiam multi ex fidelibus conturbatur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullā in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse; ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduētus, & omnis Prophetarū labor,

labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt: nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, coelestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumque fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, vt fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctor sit Deus: mulusque hominū propter bene vel malè facta præmio aut poena dignus censeretur debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Animaduersione in Petrum de Aliaco.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfractæque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiam (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniungere; scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluviū Noëricum, & ortum Christi Domini, aliaque summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione pignosci ac prædici potuisse.

§. 6. De multis perspicue falsis & impijs Astrologorum sententijs.

SED quo manifestius appareat quàm sit impia & execranda istorum doctrina, ponam hic paucas quasdam eorum sententias & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regione feliciter constituto, tantum præstari nobis, contendunt, vt ab obfessis corporibus sola præsentia dæmones expella-

pellamus. Alij iactant se hac arte, de eius qui nascitur conscientia arcanis & secretis sine errore iudicatuos. Vulgatum quoque apud illos est, duos esse planetas auctores felicitatis humanæ, Venerem quidem præsentis, Iouem autem post hanc vitam futuræ. Maternus porro eiusmodi figmentorum & mendaciorum studiosissimus & curiosissimus, cum multa memoret quæ à Saturno constituto in Leone accidunt hominibus, subdit, eiusmodi homines longeuos fore, & post mortem animarum in cœlū dijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone positus, animas eorum qui sic se habuerint in terra innumeris angustijs liberatas, ad cœlum & originis suæ primordia reducet.

Maternus.

Albumazar.

Denique Albumazar scribit, qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo supplicauerit, eum quicquid petierit à Deo, certissimè impetraturum id quod Petrus Apponenfis expertum se esse confirmat. nā cum vigente illa coniunctione, scientiæ rerū à Deo postulasset, ait se post eam diem, magnam sibi factā esse scientiæ accessionem, sensisse. Hac autem & alia eorum similia, quàm sunt nefaria, detestanda, & Christianæ religioni exitialia? quantumque valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidem eorum quæ diuina Scriptura docet immediatè, supernaturaliter, ac miraculose fieri à Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, vt non clarissimè intelligat. Si quis autem hac plenius atque subtilius scire auct, legat quæ in hac sententiā cum alibi, cum lib. 2. cap. 5

Petrus Apponenfis.

& lib. 5. cap. 11. & inde vsque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiosè tractat.

ASTRO.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A
Philosophiaredargui & convinci, primò quidem
e ratione, quod istiusmodi Astrologi cœ-
lestium rerum sint imperi-
tissimi.

CAPVT. II.

*Multiplex &
prævalida cõ-
tra Astrolo-
gos ex Philo-
sophia argu-
mentatio.*

DIVINATIONEM Astrologicam futi-
lem esse nulloq; nixam fundamento, Phi-
losophus quidem ad hunc modum argu-
mentabitur, Astrologi nec cerò sciunt omnes a-
strorum vires, defluxus, & effectus; nec si eas res
scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum
præfensionem; ergo prædictiones astrologicas in-
anes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argu-
mentatione sunt posita, explicatius à nobis tra-
ctanda & confirmanda; alterum est, imperitos esse
Astrologos rerum cœlestium; alterum verò est,
vt essent illi peritissimi earum rerum, non pro-
pterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de
priori autem dicamus prius.

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium
imperitos.*

ESSE igitur Iudicarios Astrologos syderalis
doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciã. Prin-
cipiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ
de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis
obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli na-
tura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos or-
do & differentia dignitatis, varietas motuum, de-
nique astrorum numerus, eorumque inter se in
magnitudine, luce, potestate & effectû compara-
tio.

tio. atque huius difficultatis facit clarissimum
indiciũ tanta opinionum varietas, quantam esse
his de rebus inter maximos Philosophos cerni-
mus. Aristoteles certè Philosophorum omnium
facile princeps, ingenuè fatetur se multarũ rerum
cœlestium non exquisitam scientiam, sed opina-
bilem & coniecturalem tantũ notitiam tenere:
Et quia manifestis certisque rationibus destitua-
tur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argu-
mentis & coniecturis vti. Videre hæc licet apud
ipsum Aristotelem in secundo lib. de Cœlo textu
17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet, Astrologis,
quos solis luce clarius est nulla re comparandos
esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo
abstrusissimum, & iudicio summorũ Philosopho-
rum mortalibus incomprehensibile, veritatem di-
co rerum omnium futurarum, esse liquidò cogni-
tam exploreteque perceptam? Deinde, rogemus
istos Astrologos vt faciliores quasdam quæstio-
nes de cœlo nobis enodent: percunctemur ex ip-
sis, an cœlum sit natura quædam simplex, an com-
posita ex materia & forma; vtrum talis sit mate-
ria cœli qualis est rerum omnium sublunarium,
an omninò diuersa; sitnè cœlum animatũ an ina-
nimũ; num sua vi & à se moueatur an extrinse-
cus ab Angelo; vnde potissimum in cœlis æsti-
mari & iudicari debeat dignitatis eorum præstan-
tia; quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu
circumagantur, sed alij vno tantũ, alij pluribus,
alij verò paucioribus: aperiant nobis quam habe-
ant propriam vim & potentiam singulæ stellæ in
elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc,
inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis
Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinæ
harum

Aristoteles.

harum rerum planè rudes & prorsus expertes. Quis sit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima & occultissima, esse comperta & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus & effectus qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas & distitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderû effectus prænuñtiantibus. quis enim nescit procliuius & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia & quæ variè possunt contingere, ob idque incerta? Exponant item nobis occultas proprietates & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus; hæc enim cum proxima sit atque nobis coniuncta & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari & explorari possunt; planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum caelestium maximi laboris & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tantam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medijs aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in cap. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus inquit, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile astinamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. quæ autem in cœlis sunt quis inuesti-*

uestibabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu desideris sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Extremum autem huius sententiæ, omnino redarguit Astrologos, qui humana omnia euenta quorum multa ex secretissimo DEI consilio & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euentis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, ipsdem signis antegressis; ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando; quare Chaldeos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verum, hoc quàm sit commentitium & improbabile, vel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidem bis colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium signorum cœlestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquā, vel non nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli esse inter se incommensurabiles, ob idque eandem cœli faciem, eundemque stellarum positi-

tum sæpius enenire non posse.

Hanc rationem Phaunorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius. certè luculèrius & elegatius tractat his verbis, Si Chaldaeorum isto modo cœpta fieri observatio est, ut animaduertetur quo habitu, qua forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur; eaque omnia, ut vñ venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque euentura existimarentur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo observari cœptum est, ex eaque observatione composita quedam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic observationis perfici quiverit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; ut neque vllus observationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto ævo potuerint edurare. sic Phaunorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri, separatim tamen, quam vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coeunt & permiscetur, vel in cælo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunar. rumque actionibus; ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector

etor Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Evangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectu fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuat de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod à benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit; aut mutet, aut imminuat, aut mistura quedam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat nō posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quam veritatē consequi Genethliacos. Quamobrem Esaïas etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint ad filiam Chaldaeorū, qui maxime istud profitentur ait, *Ad. Esaïas 47. sint & saluam te faciant Astrologi, cæli Augures annuncient tibi quid euenturum sit.* His enim verbis docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldaeos, non posse prædicere quæ velit vnicuique genti DEVS attribueret. Hactenus Origenes.

HIS accedit, multas esse stellas quæ vel non elare cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitatas, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint nisi fortè astrorum quæ latent ipsos nullas esse vires nullosque defluxus, impudenter & absurde mentiantur. Certè cōstat inter

Astrologos numerari in octauo cœlo mille præterq; viginti duas stellas. quarum cum qualibet maior sit terra, necesse est ingentē esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam vel perexiguam notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè constet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum versatur & consumitur. Vidit hoc, quæ erat perspicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæstionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid est aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos syderibus assignant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt. cæterū, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiumq; nostri sunt. Hæc Seneca.

9. De noua stella, quæ superioribus annis visa est.

SUPERIORIBVS annis vidimus stellam nouam ante illud tempus nunquam in cœlo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco, vbi stellæ fixæ lucēt, positam: hæc cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euauit. hanc stellam necesse est vel in cœlo esse generatam & postea corruptam, idemque in alijs sæpius euenire longis tamen temporū intervallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem ineatus, sed nobis tamen igno-

tos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe stellas inerrantes & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere. de quo addubitasse olim Hipparchum nobilissimum in astrologia virum, locuples auctor & testis est Plinius in cap. 26. libro 2. Hipparchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam & aliam in æuo suo genitamprehendit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitationem est adductus, anne hoc sæpius fieret, mouerenturq; & eæ quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre censent Astrologi, conuenientiam & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauum alterum noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonnum cœlum omni stella luceque careat, nec aliud de ipso quam motus, isque ex motu octauum cœli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodum isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorum eius temporis ratio aliqua iniri & numerus colligi possit, dierum tamen & horarum non potest: quorum tamen subtilis & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

10. Quam difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu viget annotare.

IA M verò vix potest sine errore vlllo notari & cognosci positus astrorum qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est vel punctum tēporis in quo quispiam oritur, vel in eo ipso puncto aspectum syderum omnium qui tunc viget, obseruare: sæpè namque cœli & stel-

Hipparchus.

Duplex Zodiacus
apud Astrologos.

larum aspectum, nubila & crassorum vaporum interpositus, vel adimunt nobis, vel inturbant & infuscant. & quod caput est, rapidissima cœli vertigo facit vt constellation prius transuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia & alia cœli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Prohrentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodò sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter & propriè, ita nimirum vt opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam vt dicatur. exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte; at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fusus & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basilij argumentatio contra Astrologos.

1. Corinb. 15.

Non possum facere, vt adscribere hoc loco præmittam verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quæ nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuētores cum in tēporis amplo spatio cōplures figuras suā ipsorum scientiā fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, vt minutissimo quoque & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi*, plurimum differentia sit inter natiuitatem & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populo-

pulorumque princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est tēporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigator, ex ostiis ostia permuens quotidiani consequendi causa victus. quā obrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierū spatio partem Sol eius globi transeat duodecimam quem innerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt. tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucē eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pulsus est, mas ansemella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesimæ præterijisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chalæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna loquerit non in corclau mulierum Chalæus ille præsens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamque reponens. Et cum eum qui definiturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna siue nocturna: quot minorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat præteritque examea? Compertam enim eam esse stellam qua tempus horaque sit exploranda, non solum quata in parte sit duodecima. sed etiā quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto 60.

eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, ut qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemque haberent, qualisque ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur focus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel brevissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur; deridendi profecto non mediocriter esse videtur, tam ij, qui studio huius indulerunt artis, quam in ratione rerum nusquam esse constat, quam illiqui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationibus.

CAPVT III.

SE D. concedamus Astrologis quod ipsi falsè & impudenter sibi arrogant, perfectam videlicet astrorum & cœli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere, idque multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo*

11 *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfectæ, non posse diuinari omnia quæ futura sunt.*

Prima ratio.

PRIMA RATIO. Vera est & tria est in scholis illa Philosophorum sententia, Sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem; hoc est, propter quas causas quæque res fit & est, per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus. ad generationem autem futurorum, effectuum particularium, non modo concurrunt cœlum sed etiam causa particularis: est enim cœlum causa vniuersalis, quo sit ut eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per causas particulares. quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant hominem. quin effectus particularis, licet quod attinet ad eorum effectum & conseruationem, maximè pendeant ex causis vniuersalibus; tamen quod pertinet ad propriam cuiusque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam specificas quàm indiuiduales, magis particularem causam amulantur atque imitantur.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænotandos earum effectus.*

CV M igitur præter causas cœlestes, ad producendos effectus futuros opus sit etiam causa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum si desit alterutrum, prorsus nullus futurus est effectus, ex his necessario concluditur, ad

Sicut ad generationem rerum futurarum non tantum concurrunt cœli, sed etiam materia.

M 5

præ-

prænotionem futurorum effectuum, cœlestium
causarum notitiam non esse satis. Atque hoc eti-
am quotidianis & manifestis experimentis con-
stat. cernimus enim agricolas eodem tempore &
sub eodem syderum aspectu varia seminum gene-
ra in terram iacere, ex quibus tamen diuersa nas-
cuntur: quæ sanè diuersitas nō ad causas cœlestes,
sed ad diuersas tantum species & vires seminum
referri potest. Ad hanc eandem sententiam, in li-
bro secundo de Genesi ad litteram, cap. 17. ita scri-
bit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum
generum, vel animantium, vel herbarum & arbu-
storum, vno simul puncto temporis seminentur,
vnoque puncto temporis innumerabiliter multa
nascantur, non tantum diuersis sed etiam iisdem
terrarum locis, tantæ sunt varietates in progres-
sibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè
isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista considerēt.
Quid autem insulsius & hebetius, quàm cum istis
rebus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
subijciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
nem? sic Augustinus: cuius extremum dictū pau-
lō vberius tractat apud Gellium libro 14 capite 1.
Phauornius: Si vitæ, inquit, mortisque hominum
rerumque humanarū omniū tēpus & ratio, & causa
in cœlo & apud stellas foret; quid de muscis aut
vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissi-
mis terræ marisque animantibus dicerent? an ista
quoque iisdem quibus homines legibus nasceren-
tur, iisdemque itidem extinguerentur? vt aut ra-
nunculis quoque & culicibus nascēdi Fata sint de
cœlestium syderum motibus attributa; aut si id
non putarent, nulla ratio videretur cur ea syde-
rū vis in hominibus valeret, si deficeret in ceteris,

13. De simili ortu & dissimilibus euentu Geminorum.

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmo-
di Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos
qui vno tempore cœcēti & nati sunt, simillimos
omnino fore: quod falsum esse, satis perspicuum
est. nam vt ceteram eorum dissimilitudinem ta-
ceam, euenit nonnunquam vt alter sit mas, alter
verò femina. Cicero quidem in altero libro de
Diuinatione; Proclum & Euristhenem reges La-
cedæmoniorum fratresque geminos commemora-
rat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & glo-
ria rerum gestarum dispar fuit. Verum, in sacris
litteris luculentissimum eius rei habemus exem-
plum: Iacob enim & Esau eodem concubitu, vt in-
quit Paulus Rom. 9. sati eodemque tempore nati,
dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, &
euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsi-
dium in quod refugiunt Astrologi, cum hoc argu-
mento vrgentur; videlicet breuissimam illā mo-
ram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet
ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen, ob e-
ius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse
admodum insignē magnamque facere variationem.
Hoc Nigidius Figulus declarabat exēplo rotæ, quā
incitatissimè contortā, cum bis eodē loco signare
atramēto vel percutere summa celeritate conatus
esset, cessante ipsius rotæ circumactione, reperta
sūt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud
paruo inter se interuallo disiuncta. Hoc, inquit, præ-
sidiū & refugium infirmū est, parūque tutū Astrologis.
Etenim, licet in ortu Geminorū aliqua fuerit mo-
ra, in eorū tamē conceptu prorsus nulla fuit. De-
inde, si tam breui variatur ratio cōstellationis sub
qua quisque nascitur, erit profecto propriū tempus

Secunday

Similitudo
Nigidij Figu-
li.

B. Gregorius
homil. 10 super
per Euangel.

ortus cuiuslibet, Astrologis in comprehensibile. Deniq; valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa beati Gregorij: Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem constellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profecto causam iudicandū erit, nullum hominum sub eadem constellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & mēbratim: primò enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad litteram, capite. 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Augustinus.

Phauorinus
apud Anulum
Gell. lib. 14.
cap. 1.

Verum, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldaeos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentū temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respōdeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quoniam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumque vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat Augustinus libro 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atque in 2. libro de Doctrina christiana,

cap.

cap. 22. & verò, maximum facessit negotium Astrologis: si enim tam breui temporis momento mutantur omnia, vt non diuersa modo, sed etiam aduersa plerunque eueniant, quis de nato puero possit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum quo vel cōceptus vel natus est, ita vti est, nemini possit esse cognitū? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione & ortu efficere, incompetum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorum qui est tempore quo quisq; nascitur certo deprehendi nequeat; incitatissimus enim cœli & astrorū motus, tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteruolat & anteuerit.

TERTIA RATIO. Missos nunc facio Ge- *Tertia ratio.*
minos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis. consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia. quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum, religionis, casuum, denique vitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romauorum qui Cannēs pugna quāplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodē illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Ideo dico
de

de tot millibus Turcarū qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecone deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse cœli constellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc exstitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat, Quam multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod scilicet nunquā eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnūquodque leges haberent. Quod si quædam in hominū morte atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuētus, paria nonnulla & consimilia posse dicuntur obtingere; cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiusmodi stellarum concursiones & similitudines, Socrates simul & Antisthenes, & Platonēs multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldaei probè vti queunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Autum
Gellium lib.
14. cap. 1.

14. Pul-

14. Pulcherrima disputatio Bardefanis aduersus Astrologos.

QUARTA RATIO. Bardefanes Syrus in doctrina rerum cœlestium excellenter versatus, in eodialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldaeos conscripsit, futilissimas esse Astrologorum obseruationes, & rarò non eminentiores eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum cōspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli cōstituta ad eadē hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Baëtros, multa millia hominum sunt qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrū quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruiciam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli DEO attendentes. At verò, ceteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur; inueniunturque ibi nonnulli, immo verò gens quædam Indorum est in eodē climate habitans, qui homines venantes atq; sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos felices ac bonos apellant, à cæde ac scele-

sceleribus istis eos prohibet: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere; nec in Perside solum, verum etiam quicumque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Maguffeos appellant. Suntque usque ad hodiernum diem in mediâ Aegypto, Phrygia, Galatiæque plurimi Maguffei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent sed tempre veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisque interfectis solas feminas alunt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas prorsus iisdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatijs argumento exemploque Iudæorum, qui vbiicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili observatione & infantes suos octauo die circumcidunt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potentia celestium corporum abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi, idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit, vel promissis vllis, vel minis aut supplicijs

plicijs vel latum vnguem amoueri possunt. an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime accerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque, longè diuersam vitam agere, diuersos re, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem aut hircum, aut selem colunt, sed vbiicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbiue autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nac natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū; nec Persæ à sceleratis nuptijs remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere; nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusque obedientes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardefanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

QVINTA RATIO Stante libero arbitrio *Quinta ratio.*
hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi perfundata & obtrita, sublataque nostrorum animo-

rum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec villo modo consistere queat. Quod autem si animus noster immortalis & in agendo liber sit diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaq; ex suarum obseruationibus presentire & prænuntiare posse. hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nā vel cognosceret futura in se ipsis, quod fieri nō potest, quippe, quæ futura sunt, nōdum per se acta sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, D E V S, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex D E I proposito, consilio & absoluta voluntate euentura sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? & ut scriptū est in 9. capite libri Sapientie: Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci; tum quia cœlum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognosci possunt: tum etiā quia cœlum est causa corporalis & materialis, quare animus noster qui*

Rom. 11. &
Isaie 40.

per se incorporeus & expers materiæ est liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & necessariò minimè subiacebit. Volūtas porro humana quæ ex proxima causa humanarum actionū, respectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debent, per se indifferens & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata & indifferens potest definitam certamq; futuri effectus cognitionē parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendēt ex interioribus, ex deliberatione dico & electione: non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futura voluntatis electio vnde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita; si enim propositum animi & deliberationem quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo aliū scire potest, quanto minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*

DE INDE aut consideratur homo vt viuunt & operatur secundum rationem, aut secundum sensum & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet à cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ & incorporea nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, per se ac suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali cōstitutione & tempe-

Hominem, vt operatur secundum rationem non à cœlo, nec alia ex causa vlla præter Deum, per se ac necessario pendere.

Quam sit in-
stabilis vita
& actiones
hominis vin-
tis non secun-
dum rationem.
sed secundum
sensum.

ratione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde in-
stiget ad malè agendū; potest ea tamen reniti, &
vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta
extrinsecus ei obiecta, comprimere & irrita face-
re; quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc
manifestum sit vel vnius Socratis exemplo, qui ex
naturalis corporis affectione & comparatione, &
bardus & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas
naturæ propensiones, adeo animi robore & dili-
gentiæ magnitudine emendauit, vt omnium sui tē-
poris prudentissimus & continentissimus sit ha-
bitus. Homo autem viuens secundum sensum &
appetitum carnalem, tam variabilem & incertam
vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo præ-
dici queat. Quamobrem Salomon (quod est in 30.
capite libri Prouerborum) dixit: Alia quædam si-
bi esse cognitu difficilia; illud autem esse prorsus
ignotum qualis sit via adolescentis in adolescen-
tia sua. Est enim ea ætas adeò lubrica ad quodli-
bet vitium, adeò mollis & flexibilis in omnes par-
tes, adeò vagans & errans per omnia & nulla in re
diu perseverans; vt nulla certâ ratione modoque
regi & duci, sed quocumque impellit cupiditas,
illuc inconsultè & temerè rapi videatur.
quo sit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit
qui viuît secundum rationem & virtutem,
quàm quid sit acturus qui rationis & virtutum
regula & lege posthabita, suas duntaxat cupidita-
tes sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid
facturus sit Rex qui secundum rectam rationem ius-
tasque leges imperat, quàm quid facturus sit Ty-
rannus, qui omnia pro suo commodo & libidine
administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa
scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, fir-
mum,

mum, fixumque & certum habent?

Adhuc, aut istud Fatum coeleste & potentia sy-
derum potest ab homine impediri ita vt effectus e-
ius non eueniat, aut nullo modo impediri potest:
Si potest impediri & non euenire, ergo sicut effe-
ctus est incertus, ita prædictio eius certa esse non
potest. Si non potest impediri, ergo nullum est
liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum
nostrum esse materiale atque mortalem, vtpote
syderum potestati necessariò subiectum. Nec ve-
rò si ita res se haberet, quicquam prodesse ho-
minibus prædictiones Astrologorum: quid enim
iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo
declinari & caueri possent? quin, vt ego censeo,
plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse
esset non solum præsentibus malis torqueri, sed e-
tiam tam longinqua & ineuitabili eorum expe-
ctatione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit
Seneca, licet non minorem quàm Astrologi sy-
deribus in homines vim & potentiam tribueret:
in libro enim decimotertio epistolarum, octoge-
sima nona epistola ita scripsit: Venio nunc ad il-
lum qui celestium notitia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stella receperit,
Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbes.*

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cum
Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum
Mercurius vespertinum faciet occasum videte Sa-
turno. Potius hoc dicam, vbicumque sunt ista,
propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus
ordo Factorum, & ineuitabilis cursus. Per statas
vices remeant. effectus rerum omnium aut mouet
sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt,

Phaenonim
apud Aulum
Gellium, lib.
14. cap. 1.

quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert providere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quā argutē ac philosophicē hanc ipsam sententiam brevissimis conclusit Phaenoninus: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies antequam ē Fato fias. Si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planē duo erunt incommoda; & expectatio te spe suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus. Sic Phaenoninus.

16. *Quām sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximē arguit prædictionum astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbī gratia summum Pontificem; atqui prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsius vel alterius vnus hominis voluntate aut potestate pendet, sed ex voluntate atque suffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter vt certō prænunciari possit, Petrum, verbī causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem æstrorum quæ in cœlo fuit nascēte Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos & cogni-

tos esse omnes syderum positus & cōstellationes, sub quibus nati sunt quorumque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papā futurus est necessarius. Quare, si verum est quod Inanis prædictio narrat in Augusto. Suetonius, Nigidium Figulum Sto Nigidij in eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisque natalitijs eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profectō existimandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerē ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum usque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendeat vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certō prænosendum atque prænunciandum, solius Aulæ generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit. neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorū compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologia.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars Sexta ratio. Ars cōscientia versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certē frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt & rarissimē accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorū ferē sint falsæ, nec nisi

Phauiorinus
apud Aulum
Gellium lib.
14. cap. 1.

M. Tullium.

Seneca.

perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus profici, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauiorinus identidem commonebat, vt cauerent homines ne quâ ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperet, quod viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa cōiectatione nitentes, inter falsa atque vera pederetim quasi per tenebras ingredientibus eunt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, præ cæteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima. Hæc Phauiorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Pompeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta meminî, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem; Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hæc

assert,

assert, ne toties videlicet miseri Chaldæi mentiantur: Patere, inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri tēporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque aded mēses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius libro 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluvia, quæ fore utilis diceretur, ait quidā, Ecce Neomenia dabit eam. & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse non lebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus manifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

B. Ambros.

18. Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologarum.

Abumazar.

ALBVM AZAR princeps huiusce superstitionis astrologiæ, ex obseruatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturam non plus annos mille quadringentos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex obseruationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo

Abraam Iudæus.

N 5 sexa-

Petrus de Aliaco.

sexagesimo quarto; quod nimirum tum futura esset eadem astrorum compositio, quæ fuerat olim cum Moses ex Aegypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictiones vanitatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos affligerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam sed habitu coeli & cōformatione astrorū præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cū religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ reddita. qui euntus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, ut is nullam deinceps isti Astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

Albumazar.

ALBUMAZAR istorum Astrologorum coryphæus, nescio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuerfiones perfecit, hoc est, expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodū insignes euenire. Post Alexandrum enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post tractatis alijs trecentis

tis

tis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem & visperosa, O incredibile temporum inscitiam. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & afflixerit; & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrum ut iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quamquā quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regibus qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt: cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vlllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorū regnorum conuerfionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum, precipuè verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquirunt, constellatio nascentem orbem initiavit: illa præparauit diluuium: alia Abraam vel Mosem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiavit: alia Mahumeti legem anteceffit. quæ quàm sint futilia, commentitia & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in lib. suo de Concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè doculmus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazar.

Quæ quælibet peccauerit circa veram Chronographiam Petrus Aliac.

mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos : à diluuiò autem ad CHRISTI DOMINI aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimvero, cum perspicuè falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonne consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit vt constellatione, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, non nisi sexcentis octoginta quatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis antenatum Abraam: quem tamè liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonaginta duobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhuc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso:

nituntur

nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuiò ad Christi aduentum, quam nos mēdosam esse ostendimus. quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis ferme annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis & prorsus expertus, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maxime verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecentesium exorta, ante sexcentesium extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mēdacissimis Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiã casu ac fortuito, veras inuenire; tam faciliè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato mirari se quod non rideret Aruspex, Aruspitem cum vidisset: quanta enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiã, quid asserti potest cur non casu id euenierit? Quod de Aruspibus Cato dixit, id profectò per quædã belle quadrat in Astrologos: vt nimirum videri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; &

non

Lepidum Catonis dictum
vt refert Cic.
lib. 2. de Divinatione in
Astrologos
bellè componi.

non ex multis potius falsis vni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, inscianter, temerè. quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari; quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant. qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatio ne aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

Septimæ ratio

SEPTIMA RATIO Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omniū nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cælum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotationem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit, maxi-

maximum profectò argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius libro 14. de Præparatione Evangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt non esse hominibus eas res cognoscere, nec Deo gratum esse si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studeosè curioseque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt, à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquam ea vfos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Aristoteles, qui vir & quantus? quàm solers, quam subtilis & copiosus in doctrina rerum cælestium? quam cum aliquot libris diligenter explicauerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est usus. Quin, multa sunt eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant; veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam

*Xenophon.
Socrates.*

*Pythagoras.
Democritus.
Plato.*

Aristoteles.

*Sententia Aristotelis, quæ
Astromantiam è medio
tollunt.*

&

& definitam veritatem: Quæ per accidens quæque raro vel ad vtrūlibet contingunt, non posse scientia comprehendī: Versari in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilem effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum syderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corpore orū & sensibilem effectuum, per alias causas auerti & impediri posse.

Eudoxii, Panætii, Auicennæ.

Cicero libro 2, de Diuinatione, laudat Eudoxū ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiā & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totā hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatū medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta cœlestia tenēant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationib⁹ oratorijs & poeticijs Ptolemaus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit putandum, omnia à supernis causis directò deriuari necessitate quadā inuolabili,

Ptol. meut.

vt

vt nulla alia vis quin ita operentur, obistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgò appellāt Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet. Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est, multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac se ipsum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum cum in ista astrologia fatis multū temporis, studij & operæ posuisset, deprehendisse tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis confutauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maximè verò eum, qui inscriptus est, An stellæ aliquid agent.

Porphy.

Plotinus.

21. Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

Si hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiuuenti afferret, prouisione futurorum, ad bene regendam & administrandam reipublicam, ob eamque causam magno in honore & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit, nam seuerissimis multorum Principum decretis

Professores diuinandi futura ex astris, publicis reipublicarum Principum decretis esse ciuibus eiectos.

O

& cdi.

& edictis explosam & damnatam & grauissimis supplicijs adictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldaei Roma eiekti sunt principe Tiberio, Vitellio, Deocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, praesertim autem Iustiano; quibus huius artis studium & exercitatio, non solum vt inanis & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus & societati hominum noxia & pestilens, semper visa est detestabilis. Sed quid attinet in re manifesta, quae turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vlllo tempore vel magnitudine ingenij, vel praestantia doctrinae, vel prudentiae ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldaeorum praedicta non quasi meras nugas & quisquilias flocci fecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraue audiendi & noscendi curiosum, istis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quaedam ingenia lucrum magis quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa, & sapientiae optimatibus semper infensa, rerumque vtilium & alij notarum fastidiosa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam in comprehensibilem auidissima: denique quibus non tam cordi & curae est vera nosse quam videri vulgo ea ipsa scire, quae summi philosophiae antistites nescire se confitentur.

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius libro 4. in Hexameron,

Cui generi hominum praedictiones Astrologorum ardeant & probentur.

meron, cap. 4. Sapiencia Chaldaeorum telae araneae comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exuere se non potest: si vero validiorum animalium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldaeorum, vt in his infirmi haereant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cum videritis Mathematicos, dicite: Telam araneae texunt quae nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuae infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos prapetis volatus celeritate dissoluas.

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiae Iudicia.*

OCTAVA RATIO. Fundamenta & firmamenta huius artis, aut nulla sunt aut certe infirmissima & fragilissima: haec igitur ars nulla ratione firma & stabili vtitur ad diuinandum; quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinae est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certe habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim,

B. Ambrosius praedictiones Astrologorum comparat telae araneae.

Octaua ratio.

*Aristoteles.
non esse po-
tendas in coe-
lo influentias.*

non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exficcare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium, ut Lunam, itidem cetera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum una est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimū, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multum diuersas, mirandorumque operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam verò à recentioribus Astrologis in fluentiæ inuentæ & palam probatæ, ab alijs quoque doceri & defendi cœptæ sunt, quis ex Lyceo paulò grauior & probatior Philosophus non eas repudiavit atque damnauit? Festinè quidam Asylum ignorantie eas appellauit: ad influentias enim quasi ad vnicū per fugiū sese recipiūt, & hanc se in latebrā conijciūt, quicūq; mirabiliū effectū proprias & naturales causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò si admittuntur influentiæ, vix dici potest quantoperè debilitetur robur Philosophia, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuat exultatio, denique studium eius apud homines citiusque languetcat. Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & er-

& eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cum in proclui sit, cuiuslibet effectus ex coe estibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulò obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negotio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit, confestim respondebitur, quia propria eius influentia cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta pisciculū illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum adeò reconditum & ab intelligentia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit & torsit, quod non quiuis è circulo Astrologorum & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Verum labore quidem longius: reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modò sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, ut omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentie vel proprietates (ut more philosophico loquar) vna generalis & quæ vni rei communis est cum alijs multis, altera specialis & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse & rationalem) ut temper differentia & proprietas specialis, nobilior & perfectior sit generali.

rali, vt quæ illam contrahit & determinat, nouæ perfectionis gradum & rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius est quàm sentiens. At contra omninò se habet res in hac mirabili Astrologorù doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnā generalem & communem ei cum omnibus astris quæ est vis illuminandi & per illuminationem calefaciendi: alteram specialem & propriā Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cœlestem multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate cœlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem & refrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri nō posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam; sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est

ad

ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur; veras, naturales & proprias causas, atque rationes ex duobus principiis cœlestibus quæ omnibus sunt conspicua & experimētis quotidianis explorata, motū dico & lucem, plenè cumulatèque ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem, reddentes quorundam animalium vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione consistunt, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiam ad similitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumque rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astra natalitia cuiusquam possint esse certa causa omnium quæ ei euentura sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusque astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimum? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & cœli atque siderum statum quo quisque in vtero cōceptus, formatus & animatus est? cū in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero,

O 4

pote-

Aliorum Astrologorum fundamentum. Quam inane sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

potestati & actioni coelorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus coelestes qui contingunt homini sapius post ortum? Cum plerumque vsu veniat, vt illarum virtutes coelestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominem, quam quae tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari conmutata sepius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes constellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuendi consuetudinem & rationem, vel ob leges patrias ad quarum normam cogitur quisque vita, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiae primigeniae qua quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema aetate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S. Thomas in 1. par. quaest. vlt. art. 1. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus coelestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanesceat tota, nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem coelestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum praesentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominũ, quàm in eius ortu, ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum principium temporale hominis aliquod statuatur; quidè natura & per

An aliquid primigenia materiae hominis maneat per totam vitam.
S. Thomas.

Ptolemæus.

& per se illud erit principium, cū semen vtero genitali admittitur; potentia verò & secundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissi seminis vel casu vel obseruatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quae sint eo tempore stellarum configurationes, cum enim semel à principio semen ex ambientis aeris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suae qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscure docet, primum & naturae atque efficacissimum hominis principium, esse seminis admissionem hominisque conceptum; atque huic principio potissimè insistendum & inherendum esse ad praenoscendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quàm qui ad animam pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admissi seminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de Electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis esse in hora conceptionis: sed quia hæc nescitur ab Astrologis propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi premuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respon-

Haly.

spondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

S E D vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominū modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusque omnes prospici ac prænolari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiam libro 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster, in primis Chaldeis rationibus eruditus, vrbs etiam nostræ natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius facta canere dubitabat. O vim maximam erroris, etiamne Vrbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione coeli primum spiritum duxerit: num hoc in latere aut in cemento ex quibus Vrbs effecta est, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obseruatio astrologica non valeat æquè in stirpibus & animalibus, quàm in hominibus.*

V E R V M, quærerem equidem ex istis Astro-manticis, num velint eorum diuinationem etiam in

in animantibus & stirpibus valere vt in homine? Si negent, prodent scilicet suam inscitiam; & suæ artis infirmitatē inanitatē atq; fallaciā. Cur enim nō æqualiter valeat in stirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? stirpes namq; multo magis quàm homo, à cælestium corporū potestate & efficientia naturali necessitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta stirpibus quàm homini soleant accidere, facilior profectò esse deberet eorum diuination, quæ stirpibus quàm quæ homini sunt euentura. Sin verò annunt, similiter in stirpibus vt in hominibus valere astrologicam diuinationem; amicè rogarem ipsos vt diligentissimè obseruarent statum coeli & astrorum, eo videlicet tēpore, quo vel prunus, vel cerasus, vel pyrus sereretur; aut cum sementis tritici fieret, & ex illa coeli obseruatione promerent etiam prognostica de illis arboribus, scilicet vt diuinarent quantam illæ arbores prunorum, cerarum, & pyrorum copiam essent laturæ: quantus item ex illa tritici semente spicarum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus. hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque profideri.

27. *De antiquitate istius Astrologia apud Aegyptios & Chaldeos.*

TERTIVM fundamentum eorundum Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobata. aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs & Babylonijs seu Chaldeis, mortalium omnium antiquissimis. tradit enim Aristoteles in

Tertium fundamentum Astrologia.

Aristoteles.
libro

libro. 2. de Cœlo, textu 60. & extremo lib. 1. Meteororum, Aegyptios omnium hominū vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, Aegyptios omnium hominum vetustissimos mathematica studia tractare & colere cœpisse. Iactabant etiam olim Astrologi, Chaldaeos quadringenta & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisq̃ue pueris quicunque nascerentur, posuisse. Verū adeo in aperto & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldaee, hoc est, post euerسیونē turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, nō sunt adhuc quatuor millia annorum completa. Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguendam Astrologorū mentitam vetustatem adhibet Hipparchū & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui ubi pro dogmate aliquo constituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosoro Chaldaeorum rege apud Aegyptios & Babylonios fuere: ab initio autem impeij regis Nabuchodonosori ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, non plus bis mille ducetos & triginta duos annos præterijisse constat. Porro commentitiam Aegyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbellè ridet & redarguit August. in cap. 40. libro. 18. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustrà vanissima præsumptione garrunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit Aegyptius, amplius quàm

Picus Mirandulanus.

Augustinus.

quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui nō multum ante annorum duo millia literas magistra Iside didicerunt? non enim paruus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustinus. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem astrologicam esse contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

M. Varro.

NON MODO ASTRA NON ESSE
causas, sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. *Virum astra, si non sunt cause, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidem certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Eusebius libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite lib. Geneseos. *Eterunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum per texuimus, prodidit astra esse à DEO posita in cœlo, ut per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum

vni-

vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quęcumque in toto mundani æui decursu, suo quęque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in auctoritatem & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur filios suos alloquens hunc in modum, Legi, inquit, in tabulis cœli quęcumque contingent vobis & filijs vestris. Plotinus autem cōdiscipulus Origenes idem sensit, idque docet in libro qui inscriptus est, Vtrum stellę aliquid agant in libro autem de Fato capit. 6. hunc præterea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciant & quasi literas considerent, qui nimirū huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex ipsis figuris comparatione quadam analogica, eorum significationem & intellectum solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiendo vehementer cogitaret, Plotinū hoc cœlitus prouidisse, & tanto facinore eum prohibuisse.

Liber. qui inscribatur Narratio Ioseph, ab Origene citatus. Plotinus.

Porphyrius.

Iulius Sirenus.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, cap. 35. minimè damnandam censet: & quo probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententijs, eam ornat atque cōfirmat. Hoc enim, inquit, non obscurè indicat Esaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli: quę oratione significatur, cœlos post diem iudicii conuolucendos esse atq; complicandos; quasi nunc cœli instar cuiusdā lib. sint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo. 21: Annuntiabunt cœli iustitiam*

tiam eius, & in Psalmo. 18. *Cœli enarrant gloriam DEI, & quod est in primo cap. lib. Geneseos de stellis, Vt sit in signa, & in Psal. 88. Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine.* Nec verò, inquit Origenes, hæc opinatio tollit liberū hominis arbitriū, non magis profecto quā prædicta futurarū rerū a sanctis Prophetis edita, vel præsciētia omnium rerum quę est in Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiā; ad eam enim comparandam, opus esse acerrimā indagatione, summaque solertia.

Origenes.

Plotinus.

Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidem ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. libro contra Manichæos, cap. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodū in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maxime in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestium corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

Iulius Sirenus.

29 *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*

VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionē cœlesti gloria & immortalitate donatę; & pone-

Excursus loci Augustini.

ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalē & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidē tegāt & occultent, ideoque sæpē alios fallant: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximē consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subtexuit. Itaq; illi merbūtur habitationē illā, & cōmutationē in angelicā formā, qui etiā in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare inēdacia, oderūt tamē ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis, & hoc solū tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur, nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatē & apertē loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de coelis vel astris; demiror sanē Iulium Sirenū tam incogitanter & oscitanter legisse hunc locum, vt propter eum maximē, Augustino affinixerit huiusmodi sententiam, cuius nec vllum eo loci vestigium appareat, & extat apud eundem in lib. de Ciuitate DE I. copiosa & grauis confutatio.

30. De natura & varietate signorum.

Astra non esse certa signa verum futurorum. CAETERVM, astra esse signa rerum futurarū, cenſeo equidem non solū esse alienum à verā philosophia, sed etiam sacris literis contrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc proban-

bandū; nouis tamen aliquot argumentis quæ propriē eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori & communi causa proficisci necesse est. nam quod, præter hæc quartum membrum fingi posset, videlicet, vt illud signum necessariò sit coniunctum cum causa rei ab illo significata, id nō est diuersum à tertio mēbro: talis enim cōnexio & cōiunctio non aliter esse potest, quā vt causa illa prius ex se pariat id quod est signū: deinde id quod est signatū, aut vt idem quod causam excitat vel admoet ad agendū, simul etiam adhibeat & applicet id quod est signū ad præsignificandum: vtrumque autem horum ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est, tam cœlestia quā sublunaria ab eadem superiori & cōmuni causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusq; causa. At causam cōmunem cœlestiū corporum & sublunariū, necesse est esse vel corporeā vel incorporeā: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullū enim corpus superius cœlis: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel Angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituque, & in syderū positu & conformatione.

quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enim uero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, nec non Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis provenit, aliam quam motum localem; nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquàm mouere motu locali. Angelos verò qui circumuolant orbes cœlestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quàm per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omnino diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoque præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut ab eadem causâ sic eodem quoque modo ab illa provenire debet: alioquin fieri non potest ut se inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent: quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & ut ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quoniam odo astra quæ sunt certo numero comprehensa, & semper vniuersi modi & necessariò ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ sunt

et sunt multitudine ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis nascuntur, potest esse certum signum propriè & distinctè præsignificans tot tamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, eandem quoque causas esse fatendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometa signa sint humanarum rerum.*

DICES, cometas qui in sublimi aëre generantur, signa, esse quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec causæ sint nec effectus: quare idem quoque astris accidere respectu rerum sublunarium, non esse incredibile. At ego, cometas certa signa humanorum casuum & euentuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quàm est à Sapientibus improbatum. Quod si hoc, cum vulgo consentiens opinaret, dicerem cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, ut eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerum sublunarium.

Etenim, vt stellę causę sint eorum quę sunt infra lunā, non ideo tamen Fati necessitas existet; quod enim illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel contrarijs materię affectibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omnino euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in coelo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor & institutor ignorans esset futurorum euentuum, vel fallax. Denique, si astra pręsignificant quę futura sunt; aut pręmonstrant quę faciendā sunt a causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantū: sed hoc improbable est ac signum simile; cur enim stellę pręnotent futuros effectus aliquarū particulariū causarū potius quā aliarum, vel cur non similiter pręmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellę pręsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullę profecto reliquę fiet causę per quas quo minus eueniat quod a stellis pręsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessariū, vt omnia quę infra lunā sunt, immutabili necessitate Fati nexa vinculaque teneantur: quod nec istius sententię defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Explicatur
locus Isaie ex
cap. 34.

Testimonium autem illud Isaie productum ex 34. capite, *Caeli sicut libri complicabuntur*: quod inter cetera Scripturę testimonia paulō superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis,

tis, & non nihil negotij facessere videtur; variē interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quę modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententię suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quęstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, quā querebat, vt quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt coelum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; Quemadmodum coeli creationem diuinę literę per similitudinem conferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cælum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cælum*, inquit, *ceu fumus firmatū est*, aliquando cum rotunditate camerę, *Qui extendit*, inquit, *cælum velut cameram*: Sic ē diuerso, coeli dissolutionem per comparisonem conferūt cum alijs rebus, vt apud Esaia cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psal. 101. cum vestimento veterascente & commutante. Sic Iustinus. Hieronymus verō super illis verbis hæc scribit, Considerandum, quod non dicat interire coelos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicantur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur coeli annunciare iustitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: Complicabuntur, inquit, coeli tanquā liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in syderibus

Iustinus martyr.

Psal. 103.

Esaie 41.
iuxta 70.
Interpretes.

Esaie 40.
iuxta 70.
Interpretes.

Beatus Hieronymus.

B. Thomas.
Lyranus.

ribus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanant hoc modo, Ministerium & vsus cœlorum atque siderum exhibitus homini ante diem iudicii, postea esse desinet: nam licet non prorsus interibunt cœli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicii quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quem posteaquam eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est, complicare & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui adiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restringui, stellæ de cœlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere: nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur, recedere vel abire. sic enim habes in cap. sexto, *Et cælum recessit sicut liber inuolutus.*

*Antiquus
mos Hebræo-
rum scribendi*

Sed quo planior sit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat solum siue membranam oblongâ, quæ circa cylindrum siue axem

lignæ

lignem circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi libri aliquam referre cœlorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ seu spiræ, altera super altera non ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, cœlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verum de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVARRATIONE NON NVLLI ASTRO-
logi multa vera prädixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandè ad exitum hæc disputatio finemque perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerunt, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter cōgruentes. hanc enim questionem, cum eius mentio supra incidisset, quò melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecinus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerique falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicatum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieque admodum vulgare est, quin etiam à grauib. viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam Astrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentumque comprobata, & vix

vnū aut alterū de plurimis eorū prädictionū
secus euenit quā illi prænunciauerant: age, nos
etiā hoc credere in animum inducamus, ne per-
uulgatā hominū opinionē quāsi publicā fide &
auctoritate confirmatā, aduersari videamur. Con-
cessa autē veritate huiusmodi prädictionū, cau-
sas eius disquiramus, videlicet quā ratione certō
potuerint ab Astrologis futura prænunciari, quæ
quod incerta sunt, vim & notionē humanæ in-
telligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equi-
dem asseueranter affirmo, si quæ prädictiones As-
trogorum veræ fuerunt, earū veritatem non
ex veritate firmitatēque artis astromanticæ quā
nullam esse satis superque ostensum est, sed alijs
ex causis proficisci: quæ autē sint huiusmodi cau-
sæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causa, propter quas nonnunquam præ-
dicta Astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu demonum agi nonnunquam homines
ad diuinandum.*

PRIMA CAUSA. Veritas istarū prædi-
ctionū nonnunquam prouenit ex pacto & soci-
etate quā inuit Astrologus cum dæmone; vel
ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiā ne-
scientes homines ad diuinandum instigantur. Hoc
tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciui-
tate Dei: Non immerito, inquit, creditur, cum As-
trogologi mirabiliter multa verā respondēt, occulto
instinctu fieri spirituum non bonorum, quorū
cura est has falsas & noxias opiniones de Astrali-
bus fatis, inferere humanis mentibus atque firma-
re, non horoscopi notati inspecti aliqua arte, quæ
nulla

nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præstare,
aut homini præmonstrare soleat.*

DÆMON autē suggerit homini quod ab eo
diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem
& conspicuum offerens, eumque futura humanis
verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus
præsignificantibus futura, citra vllā corporis spe-
ciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ
futararū rerū prädictiones cōtineat: vel dor-
mienti per somnia aut vigilianti afficiendo & cō-
mouendo phantasiā, fingendoque phantasmata
idonea ad repræsentandum id quod diuinandum
est, atque incitando hominem ad prædicendum id
quod repræsentant phantasmata. Scire autē po-
test dæmon futura quæ prædocet hominem, reue-
latione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnun-
quam enim Deus ad agendum aliquid vtitur dæ-
monum ministerio. Solet etiā dæmon prænun-
ciare homini futura quæ ipsemet postea facturus
est: solet ob incomparabilem sui motus celerita-
tem quæ in longinquis locis remotisque mundi
regionibus geruntur, ea ad homines qui longissi-
mè absunt deferre. Potest item dæmon ex clande-
stinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in
corpore tam exterius quā interius apparent, oc-
cultas hominū cogitationes & deliberationes
tam præsentēs quā futuras solertissimè conie-
tando, cognitās habere. Idemque coniicit ex præ-
paratione causarū aliarumque rerū quæ ad ge-
rendum aliquid debent concurrere. Denique, ob
incredibilem subtilitatem & solertiam mentis, ob
tantam tot millium annorū experientiam, pro-
pter

pter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam, callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

Augustinus.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleate aperteque tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fati, inquit, syderum qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus. Talibus enim disputationibus etiam orandi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt, accusandum potius Deum auctorem syderum, quàm hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab istis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines sit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidior propter magnam longitudinem vitæ partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maxime dicentes vera cauendi sunt, ne consortio demoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. Quot

36. *Quot modis & quàm grauitè peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauisimo se obstringunt scelesti, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnus DEI proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etià dæmoni tribueret, impietatis & idolatriæ crimen esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo & cerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cōiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisque supplicij micipauit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate vitur in magnum certumque periculum animam suam obijcit, vt pote quam dæmon eiusmodi prædictionū illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauisimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel Astrologum consulere, vt eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. Istius.

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.*

Istos autem veridicos, ut ferunt, Astrologos demonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & sordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominum, raro versari in publico, ferè in obscuro & abdito, proculque arbitris vivere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immerito ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel ultro vel coacti, habita scilicet quaestione admotisque cruciatibus, suam cum dæmone societatem & familiaritatem cōfessi sunt verum de prima causa satis.

Augustinus.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, ut in 4. & 7. lib. Confessionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, ut nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorū meritis vel ex abyssu iusti iudicii Dei oporteat audire.

38. *De vsu sortium apud Antiquos ad præoscendenda futura.*

II V C refere etiam conuenit sortes antiquis vitatas, quando videlicet versibus alicuius poëtæ fortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris negotijs

negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Seuerò etiamnum adolescenti, nec imperium speranti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro AEneidos 6. exière, qui futurum illi imperium præsignificabant his verbis.

*Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisq. imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos..*

NEC mirum ita euenire, DEO volente ideoque mentem mouente, linguam moderante, & fortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui non solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore asinæ qua ille ariolus vehebatur, verissima futurorum edidit oracula.

*Numer. 23.
& 24.*

39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, laqueis demonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis reliquendum, quod valde sapienter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam visu venire, ut dæmones vel per ipsos etià homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia perliuisione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis, prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, ut occulto quodam iudicio diuino cupidi malorum rerum

Augustinus.

rerum homines tradantur illudendi & decipien-
di, pro meritis voluptatum suarum illudentibus
eos atque decipientibus prauaricatoribus Ange-
lis; quibus ista pars mundi infima secundum pul-
cherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentie
lege subiecta est. Quibus illusionibus & decepti-
onibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis
diuinationum generibus, multa præterita & futu-
ra dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: mul-
taque obseruantibus secundū obseruationes suas
eueniant, quibus implicati curiosiores fiant & se-
se magis magisque inferant multiplicibus laqueis
perniciossissimi erroris. Hoc genus fornicationis
animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, ne-
que ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia
negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à profes-
soribus eorum, *Sed etiam si dixerint vobis, inquit,
& ita euenerit, ne credatis eis.* Non enim quia ima-
go Samuelis mortui Sauli regi vera prænuñciauit,
propterea talia sacrilegia quibus imago illa præ-
sentata est minus execranda sunt: aut quia in Acti-
bus Apostolorum ventriloqua foemina verum te-
stimonium perhibuit Apostolis Domini; ideo Pau-
lus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius
illius dæmonij correptione atque exclusionem mun-
dauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nuga-
torie vel noxiæ superstitionis, ex quadam pesti-
fera societate hominum & demonum, quasi pacta
infidelis & dolosæ amicitie constituta, penitus
sunt repudianda & fugienda Christiano. Sic Au-
gustinus. His causas adiungunt quidam alias duas,
minus fortasse probabiles, non minus tamen fre-
quentes vsuque compertas.

Deuter. 13.

1 Reg. 28.

Actor. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia
& vsu rerum humanarum, quam ex arte astro-
logica.*

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant nō
tam peritia artis astromanticæ quæ nulla est, quā
singulari quadam sagacis ingenij solertia, & mul-
tiplici humanarum rerum peritia vsusque, & ex-
quisita eorum hominū quibus diuinationo fit, nego-
tiorum, morum, studiorum, & ingeniorum ob-
seruatione atque notitia. Etenim quidam sunt qui
perspectis quorundam hominum temperamentis
& affectionibus corporum, studijs item, exercita-
tionibus, institutis, familiaritatibus, denique vir-
tutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident,
ipsisque magna asseueratione & auctoritate præ-
nuñciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus
diuinationum pertinet, si quis principem tyran-
nicè tractantem ciues, & crudeli dominatu pre-
mentem, à suis eum occisum iri prædixerit homi-
nemque frequentissimum in furtis & rapinis, su-
spendio periturum; religionis contemptorem, fal-
sæque doctrinæ profeminatorem contra veritatem
fidei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis
supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinatio-
nis vsus est Annibal qui perspecta imperitia atque
temeritate Terentij Varronis & C. Flamminij Ro-
manorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriā,
Romanis insignem cladem valde fidenter & asse-
ueranter prædixit; eamque prædictionem mox
certaminis exitus, plurimis Romanorum
millibus interfectis, comprobauit.

*Diuinatio
Annibalis.*

41. Ni-

40. Mul-

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consultiū Astrologis, interdum conducere vt eorum prae-dicta vera cadant.*

QUARTA CA VSA. Non raro Astrologorum diuinitas vera existit ob stultam consulentiū credulitatem: multi namque facillime credunt quae dicuntur ipsis de rebus quas vel maxime optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis consulentium magnam spem rei bonae à diuinis promissae, vel ingentem metum iniicere tristitiam & acerbiorum casuum calamitatisque ab illis praenunciata. Hi autē duo affectus animi, cum potentissimi sint ad afficiendū & commouendū hominē, crebro efficiūt, ac certē multū proficiunt, vt humana negotia ad praedictos fines perducantur. Etenim vehemens quaedam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusque contendunt: quo fit, vt ob eam rem plerumque quod intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, paor, horrorque praedictorum malorum atque calamitatum, saepe faciunt homines cunctanter ac dubitantes aggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infelicitate desistere, eaque ratione in praenunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Lilius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infanctum belli exitum minarentur auspices & daces ne militem in arma euntē funesto nuncio con-

T. Lilius.

consternarent, versis in contrariam partem auspicijs omnia fausta & triumphalia portēdi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter praedium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore praemonstrabant, foeliciter vicerunt. Contra vero cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunae defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stulto metu occupatus oppressusque discessum differt, à Siracusanis cum tota classe captus est. Verum ne disceptatio haec longius quam initio promissimus, & quam fert instituti nostri ratio producat, hic finem disputandi de diuinatione astrologica faciemus.

*Nicias dux
Atheniensium
exitialis
in scia.*

E I N I S.

Q

IN-

INDEX RERVM

PRAECIPVARVM IN TRA-

ctatu de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera. fol.	17
Archimedu scientia potentia.	19
Actio Demonum est duplex.	31
Apollonij subula leonis.	34
Astronomica Magia quid sit.	50
Aurum chemicum non potest vendi pro vero.	72
Argentum viuum non est materia omnium metallo- rum sicut nec sulphur.	74
Authoris sententia de auro alchimistico.	81
Animalia generari possunt solo calore ignis.	83
Auripigmentum est species veri auri.	83
Alchimia ars cur non videatur esse vera.	84
Alchimia vsus non est permittendus in republica.	85
An aliquid primigenia materia hominis maneat per totam vitam.	212
Annibalis somnium de vastatione Italia.	127
Alexandri Magni somnium.	129
Aninus noster cur sit habilior in somno ad percipien- das reuelationes diuinas.	136
Argumenta S. Scripturae quibus astrologica diuinitio refellitur.	159
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Eccle-	

INDEX.

Ecclesia cuiusdam Mathematici.	165
Animaduersio in Perrum de Aliaco.	167
Argumentatio valida contra Astrologos.	169
Astrologorum praedictiones si essent verae, essent odio- se hominibus.	192
Astrologorum praedictiones cui generi hominum arri- deant.	312
Astrologorum fundamenta.	214
Aristotelis sententiae tollunt e medio Astromantiā.	202
B. Ambrosius comparat praedictiones astrologorum telae araneae.	220
Astra non esse certa signa rerum futurarum.	221
Annibalis diuinitio.	240
Auctoris sententia quomodo facta sit a Magis Phara- onis virgarum in serpentes mutatio.	111. 107
Amnes retrofluentes.	35
B.	
Boetij opera mira.	19
D. Basilij argumentatio contra Astrologos.	177
C.	
Columba lignea volans.	19
Caput aneum loquens.	19
Calor coelestis & elementaris non differunt specie.	82
Cham fuit idem qui Zoroastres.	87
Castiani opinio de origine Magia.	89
Cause quinq. cur dormientibus multa diuinitus reue- lentur.	135
Cause quatuor cur diuina somnia sint aliquando ob- scura.	141
Caietani sententia aduersus praedictiones astrologorum.	163

INDEX.

Catonis dictum in Astrologos. 208

D.

Dæmones cur simulent animas demortuorum. 65

Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 112

Dæmonum natura & munus secundum Platonē. 122

Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia derint. 139

Dæmonum astutia in dandis somnijs. 141

Deus varijs modis afficit homines per somnia. 143. 174

Decreta contra Astrologos iudiciarios. 157

Dilemma aliquod contra Astrologos. 192

E.

Epicureorum opinio de somnijs. 187

G.

D. Gregorius sex somniorum causas tradit. 135

Eiusdem memorabilis sententia de somnijs. 132

H.

Historia Iannis & Mambrii Magorū Pharaonis. 104

Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum. 120

Hebræorum antiquus mos scribendi. 221

L.

Lamiarum ingenium & libido. 11

Liberi arbitrij vsus nunquā est perfectus in somno. 147

M.

Magorum signenta. 8

Magorum opera varia. 5

Magi Persarum quales. 18

Magia

INDEX.

Magia naturalis. 83

Magia naturalis triplex. 14

Magi quomodo dæmonibus imperent. 26

Magia varia species. 48. 66

Magia vsus. 99

Magia verita diuinus legibus. ibid.

Magia vnde tanta auctoritas. 94

Magia origo prima à Dæmone. 90

Miraculum quid sit. 44

Miraculorum verorum tres gradus. 45

Miraculorum verorum quinq; differentia à falsis & simulatis. 45

Mortuos nulla vi magica posse reuiuiscere. 12

N.

Necromantia vsus antiquus. 60

Necromantia confutatio. 62

Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis. 232

O.

Opera quæ possunt dæmones facere. 32

Opiniones tres de serpentinis Magorum Pharaonis. 105. 106. 107.

Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 160.

Origenes disputatio contra Astrologos. 166.

P.

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi dæmones inuocent. 27

Philonis sententia de origine Magie. 86

Porphyrius quid senserit de veritate somniorum. 123

Pythagora mos & consuetudo. 124

Q 3

Petrus

INDEX.

- Petrus Aliacus plurimum peccavit contra chronographiam. 198
Professores diuinandi futura, aliquando fuisse eiectionis ciuitatibus. 210

R.

- Remora piscis. 21
Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis. 53
Rationes quing. pro Alchimijs. 78
Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discussit. 95
Ratio cognoscendi somnia duplex. 131
Ratio quadam contra Astromantiam. 162

S.

- Salomonis Magia naturalis. 20
Statua per se incedentes. 33
Statua loquentes more humano. 33
Samuel an fuerint verus qui per Phytonissam representatus est Sauli. 56
Smerdes Magus inuasit regnum Persarum. 69
Sulphur non est materia metallorum omnium. 74
Somnia omnia esse vera Stoicorum & Pythagorae opinio. 116
Sententia quadam vera de somnijs. 118
Somnia causa. 118. 128. 130.
Sententia varia de causis somniorum. 121
Somnia Cyri. ibid.
Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit. 124
Somnia demonis duo genera. 129
Somnia quadam impijs hominibus data sunt à Deo. 140
Somnia

Somnia quatuor genera sine vitio possunt obseruari. 142

Somnia Salomonis cur illi fuerit datum. 150

T.

- B. Thoma sententia de operibus Magorum. 11
B. Thoma argumentum contra Necromantiam. 62
Testimonia scriptura de somnijs. 119
B. Tertulliani sententia de Necromantia. 64

V.

- Voces quomodo possint esse causa efficientes rerum aliquid. 24
Vtilitates artis Chimicae. 76
Vanitas maior eorum qui obseruant somnia quam alia. 145
Vtus rationis saepe est liber in somno. 147
Vita hominis est instabilis, qui non secundum rationem sed sensum viuit. 192

X.

Xenophanis & Epicurorum opinio de somnijs. 117

Z.

- Zoroastres Magia parens. 86
Zodiacus apud Astrologos duplex. 176

